

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
**ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA
PREMOGOVNIK VELENJE**

Ljubljana, avgust 2010

TINA UREK

IZJAVA

Študentka TINA UREK izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. METKE TEKAVČIČ, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREDSTAVITEV PODJETJA	2
2 ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA	3
2.1 ANALIZA PRIHODKOV.....	4
2.2 ANALIZA ODHODKOV.....	5
2.3 ANALIZA POSLOVNEGA IZIDA.....	6
3 ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA	8
3.1 PRODUKTIVNOST DELA.....	8
3.2 EKONOMIČNOST POSLOVANJA.....	9
3.3 RENTABILNOST POSLOVANJA.....	11
4 ANALIZA SREDSTEV	12
4.1 ANALIZA DOLGOROČNIH SREDSTEV.....	14
4.1.1 Obseg in struktura dolgoročnih sredstev.....	15
4.1.2 Obseg in struktura opredmetenih osnovnih sredstev.....	15
4.1.3 Odpisanos osnovnih sredstev.....	16
4.1.4 Tehnična opremljenost dela.....	18
4.2 ANALIZA KRATKOROČNIH SREDSTEV.....	18
4.2.1 Obseg in struktura kratkoročnih sredstev.....	19
4.2.2 Hitrost obračanja obratnih sredstev.....	20
5 ANALIZA FINANCIRANJA	22
5.1 OBSEG IN STRUKTURA OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV.....	23
5.1.1 Finančna varnost.....	24
5.2 RAZMERJA MED SREDSTVI IN VIRI FINANCIRANJA.....	25
5.2.1 Plačilna sposobnost.....	25
5.2.2 Finančna stabilnost.....	27
6 ANALIZA ZAPOSLENIH	28
6.1 ŠTEVILO ZAPOSLENIH.....	28
6.2 STAROSTNA STRUKTURA ZAPOSLENIH.....	29
6.3 IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH.....	30
6.4 DINAMIKA ZAPOSLENIH.....	30
6.5 IZKORIŠČENOST DELOVNEGA ČASA.....	32
7 ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ	32
7.1 ANALIZA PRODAJE.....	32
7.2 ANALIZA PROIZVODNJE.....	34
SKLEP	35
LITERATURA IN VIRI	37

KAZALO TABEL

<i>TABELA 1: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) PRIHODKOV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	5
<i>TABELA 2: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) ODHODKOV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	6
<i>TABELA 3: POSLOVNI IZID PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	7
<i>TABELA 4: PRODUKTIVNOST DELA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	9
<i>TABELA 5: EKONOMIČNOST POSLOVANJA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	10
<i>TABELA 6: DOBIČKONOSNOST KAPITALA, DOBIČKONOSNOST SREDSTEV IN ČISTA DOBIČKOVNOST PRIHODKOV V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	12
<i>TABELA 7: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	13
<i>TABELA 8: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) DOLGOROČNIH SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	15
<i>TABELA 9: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	16
<i>TABELA 10: STOPNJE ODPISANOSTI OPREDMETENIH OSNOVNIH SREDSTEV, ZGRADB, DELOVNIH PRIPRAV IN NEOPREDMETENIH SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	17
<i>TABELA 11: KOLIČNIK TEHNIČNE OPREMLJENOSTI DELA I V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	18
<i>TABELA 12: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) KRATKOROČNIH SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	20
<i>TABELA 13: KOEFICIENTI OBRAČANJA OBRATNIH SREDSTEV, TERJATEV IN ZALOG PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	21
<i>TABELA 14: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	23
<i>TABELA 15: STOPNJA KAPITALIZACIJE IN STOPNJA ZADOLŽENOSTI V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	24
<i>TABELA 16: STOPNJA DOLGOROČNOSTI IN KRATKOROČNOSTI FINANCIRANJA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	25

<i>TABELA 17: KAZALNIKI PLAČILNE SPOSOBNOSTI PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	<i>27</i>
<i>TABELA 18: KOEFICIENT FINANČNE STABILNOSTI PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>28</i>
<i>TABELA 19: ŠTEVILO ZAPOSLENIH V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	<i>29</i>
<i>TABELA 20: STAROSTNA STRUKTURA ZAPOSLENIH V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	<i>29</i>
<i>TABELA 21: IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>30</i>
<i>TABELA 22: BILANCA GIBANJA ZAPOSLENIH V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008</i>	<i>31</i>
<i>TABELA 23: STOPNJA IZKORIŠČENOSTI DELOVNEGA ČASA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>32</i>
<i>TABELA 24: OBSEG (V EUR) IN STRUKTURA (V %) PRIHODKOV OD PRODAJE PO PRODAJNIH TRGIH V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>33</i>
<i>TABELA 25: OBSEG (V GJ) IN STRUKTURA (V %) PRODAJE PREMOGA PO KUPCIH PREMOGA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>34</i>
<i>TABELA 26: OBSEG (V TONAH) PROIZVODNJE PREMOGA V PODJETJU PREMOGOVIK VELENJE V LETIH 2007 IN 2008.....</i>	<i>34</i>

UVOD

Hitro spreminjajoče se poslovno okolje, hiter znanstveno-tehnološki razvoj in vedno večja konkurenca med ponudniki silijo podjetja, ki želijo preživeti na zahtevnih svetovnih trgih, k nenehnemu prilagajanju tem spremembam in k stalnim izboljšavam poslovanja. Podjetja se zato vedno znova srečujejo z vprašanji, kaj bi se dalo izboljšati v poslovanju in tudi kako to storiti. Odgovore na ta vprašanja lahko podjetja dobijo s pomočjo znanstvene discipline, ki ji tradicionalno pravimo analiza poslovanja (Pučko, 2005, str. 3). Njen namen je ugotavljanje in presojanje ugodnosti poslovnih procesov in stanj ter iskanje in proučevanje možnosti za njihove izboljšave. Na splošno je analiza poslovanja proces spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja, ki služi za odločanje o izboljšanju ekonomske uspešnosti poslovanja podjetja z vidika uporabnika analize (Pučko, 2005, str. 11).

Predmet analize v diplomskem delu je poslovanje podjetja Premogovnik Velenje d.d. (v nadaljevanju Premogovnik Velenje), ki je s svojo dolgoletno tradicijo pridobivanja lignita močno vpeto v slovensko energetske gospodarstvo. V nadaljevanju sem analizirala poslovanje podjetja v letu 2008 in ga primerjala s poslovanjem v letu 2007.

Namen diplomskega dela je analizirati in oceniti uspešnost poslovanja podjetja ter pridobiti informacije o uspešnosti poslovanja, ki bodo omogočale sprejemanje ustreznih poslovnih odločitev, ki naj bi vodile do izboljšanja uspešnosti poslovanja. Cilj diplomskega dela je predstaviti uspešnost poslovanja podjetja Premogovnik Velenje s primerjavo rezultatov poslovanja v omenjenih letih in ugotoviti prednostne in problemske položaje, ki so vplivali na uspešnost poslovanja podjetja.

Za izdelavo analize poslovanja sem uporabila podatke iz letnih poročil oziroma predvsem iz bilanc stanja in izkazov poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008. Zaradi primerljivosti vrednostno izraženih podatkov iz omenjenih let je potrebno izločiti vpliv inflacije in ustrezno pretvoriti podatke. Kot deflator sem uporabila indeks cen življenjskih potrebščin (v nadaljevanju ICŽP), ki meri spremembe drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev glede na sestavo izdatkov, ki jih domače prebivalstvo namenja za nakupe predmetov končne porabe doma in v tujini. Podatki iz izkaza poslovnega izida so prikazani za določeno obdobje, zato sem jih deflacionirala s povprečnim letnim ICŽP, ki primerja obdobje od januarja do decembra 2008 z istim obdobjem v letu 2007, in je po podatkih Statističnega urada RS znašal 105,7. Podatki iz bilance stanja prikazujejo finančno stanje podjetja na določen dan, in sicer 31.12. vsako leto, zato sem jih deflacionirala z letnim ICŽP, ki primerja december 2008 z decembrom 2007, in je po podatkih Statističnega urada RS znašal 102,1. V diplomskem delu sem pri izračunih in v tabelah uporabila že popravljene podatke.

Diplomsko delo je razdeljeno na 7 poglavij, ki so vsebinsko med seboj bolj ali manj povezana. Uvodnemu poglavju sledi prvo poglavje, kjer sem na kratko predstavila obravnavano podjetje in njegovo osnovno dejavnost. V drugem poglavju sem analizirala poslovni uspeh podjetja, in sicer na podlagi analize obsega in strukture prihodkov in

odhodkov ter poslovnega izida. V naslednjem poglavju sem prikazala poslovno uspešnost poslovanja na podlagi kazalcev produktivnosti dela, ekonomičnosti poslovanja in donosnosti poslovanja. V četrtem poglavju sledi analiza sredstev, ki jih mora imeti podjetje za opravljanje svoje dejavnosti in ki nastopajo pri neposrednem uresničevanju gospodarskih ciljev podjetja. Sredstva so razdeljena na dolgoročna, kjer sem analizirala obseg, strukturo, odpisanost in tehnično opremljenost dela, in na kratkoročna, kjer sem analizirala obseg, strukturo in obračanje sredstev. V petem poglavju sem analizirala financiranje v podjetju oziroma obseg in strukturo obveznosti do virov sredstev. V šestem poglavju predstavljam zaposlene, in sicer njihovo izobrazbeno in starostno strukturo, dinamiko zaposlenih in izkoriščenost delovnega časa. V sedmem poglavju sledi analiza poslovnih funkcij podjetja, in sicer prodaje in proizvodnje. V sklepnem poglavju sem podala ugotovitve, do katerih sem prišla na podlagi izdelane analize.

1 PREDSTAVITEV PODJETJA

Premogovnik Velenje, organiziran kot delniška družba, je vodilna slovenska družba s področja premogovništva, katere osnovna dejavnost je pridobivanje lignita. Velenjski premogovnik, z več kot 134-letno tradicijo pridobivanja lignita, deluje na največjem slovenskem nahajališču premoga in na eni od najdebelejših znanih plasti premoga na svetu (Zgodovina in tradicija, 2009). Posebnost Premogovnika Velenje je svetovno znana Velenjska odkopna metoda, ki je zaradi svoje produktivnosti primerna za odkopavanje debelejših slojev premoga, poleg tega pa omogoča tudi zapolnjevanje in utrjevanje prostora za odkopom. Poleg pridobivanja lignita podjetje Premogovnik Velenje opravlja tudi številne druge dejavnosti, kot so rudarsko, strojno in elektro projektiranje podzemnih objektov in površinskih kopov, izdelava vseh vrst podzemnih objektov, vrtanje, geomehanske raziskave, jamomerske, hidrogeološke in tehnološke storitve ter storitve izobraževanja (Premogovnik Velenje d.d. (PV), 2010).

Premogovnik Velenje, ki v letu 2010 obeležuje 135 let od začetka delovanja, je neločljivo povezan z nemoteno oskrbo Slovenije z električno energijo ter z dosedanjim in prihodnjim razvojem Šaleške doline. Letna količina izkopanega premoga v povprečju znaša okoli 4 milijone ton lignita in je v celoti porabljena za delovanje Termoelektrarne Šoštanj, kjer iz letne odkopane količine premoga pridobijo eno tretjino električne energije, ki jo porabimo v Sloveniji. Čeprav zaloge lignita pri današnjem izkopu zadoščajo še za približno 4 desetletja, se bodo zaradi sprememb v energetiki in predvidenih sprememb v delovanju termoelektrarne premogovniška delovišča zaprla, še preden bodo zaloge lignita pošle (Premogovnik Velenje, 2009).

Vizija podjetja je, da bo Premogovnik z dolgoročno naravnanim poslovanjem ter s sodobnim proizvodnim procesom ob hkratnem zagotavljanju varnosti in humanosti skupaj s Termoelektrarno Šoštanj skrbel za smotno izrabo edinega strateškega slovenskega energetskega vira – lignita iz Šaleške doline (Premogovnik Velenje d.d., 2009, str. 16).

Poslanstvo podjetja je dolgoročno pridobivanje premoga za potrebe proizvodnje električne energije v Šaleški dolini v skladu z načeli trajnostnega razvoja in hkrati ohranjanje in razvoj znanj na podzemnih pridobivalnih delih (Premogovnik Velenje d.d., 2009, str. 16).

Poslovanje podjetja Premogovnik Velenje temelji na dveh pomembnih smereh. Prva smer je proces proizvodnje premoga, kjer nameravajo v podjetju s stalnimi racionalizacijami poslovanja zmanjšati obseg jame in število zaposlenih na 1200 do leta 2014. Druga pomembna naloga pa je prodaja znanj in storitev podjetja ter s tem večanje skupnega prihodka Skupine Premogovnik Velenje. Poiskati je potrebno nove tržne priložnosti tako na matičnem podjetju kot tudi v odvisnih družbah, ki sestavljajo Skupino Premogovnik Velenje (Premogovnik Velenje d.d., 2009, str. 15).

Premogovnik Velenje skupaj z odvisnimi podjetji, v katerih ima prevladujoč vpliv, in pridruženimi podjetji sestavlja Skupino Premogovnik Velenje. Obvladujoče podjetje Premogovnik Velenje skupaj z odvisnimi in pridruženimi podjetji sestavlja skupino podjetij, za katero sestavlja konsolidirane računovodske izkaze. V odvisnih podjetjih HTZ IP d.o.o., GOST d.o.o. in PV Invest d.o.o. ima Premogovnik Velenje 100 % kapitalski delež, v podjetju RGP d.o.o. pa je kapitalski delež 64 %. V pridruženih podjetjih ima Premogovnik Velenje najmanj 20 % in ne več kot 50 % lastniški delež.

Večinski, 78 % delež v podjetju Premogovnik Velenje ima Holding Slovenske Elektrarne (HSE, d.o.o.), ostalih 22 % je v lasti skladov in delničarjev. Od leta 2001 je podjetje Premogovnik Velenje povezana družba skupine Holding Slovenske elektrarne (v nadaljevanju Skupina HSE), ki združuje hidroelektrarne, termoelektrarne in premogovnik, ki skupaj proizvedejo velik delež električne energije v Sloveniji. Skupina HSE je bila ustanovljena zaradi zagotovitve enotnega nastopa domačih proizvajalcev električne energije v pogojih prostega trga, zaradi izvedbe projekta izgradnje hidroelektrarn na spodnji Savi ter zaradi izboljšanja konkurenčnosti slovenskih proizvodnih podjetij (HSE, 2002).

2 ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA

Ustvarjanje poslovnega uspeha je temeljni smisel in cilj obstoja ter delovanja slehernega podjetja. Poslovni uspeh podjetja se kaže v uresničevanju zastavljenih ciljev in doseganju zelenega uspeha (Škerbic, 1992, str. 197). Pučko (2004, str. 141) opredeljuje analizo poslovnega uspeha kot spremljanje in ocenjevanje uspeha, ki ga podjetje dosega. Pri tem moramo ugotoviti odklone med doseženim in določenimi osnovami, oceniti te odklone in določiti problemske položaje, ki zahtevajo rešitev.

Eden izmed ciljev, ki jih zasleduje podjetje, je doseganje pozitivnega poslovnega izida oziroma dobička. Poslovni izid je razlika med prodajno vrednostjo ali prihodki in zanj potrebni stroški. Kadar je razlika pozitivna, govorimo o dobičku, v primeru negativne razlike pa ima podjetje izgubo in je zato neuspešno. Večja kot je pozitivna razlika med prihodki in stroški, uspešnejše je podjetje. Dobiček podjetju omogoča širjenje poslovanja,

izguba pa vodi v njegovo upadanje (Pučko & Rozman, 1998, str. 216). Dobiček je v tržnem gospodarstvu široko sprejeto merilo zdravega poslovanja podjetja, zato podjetje ne bo preživel, če ne bo ustvarjalo ustreznega dobička (Mramor, 1993, str. 214).

Računovodstvo podjetja ugotavlja poslovni uspeh z izdelavo izkaza poslovnega izida, ki sistematično in urejeno prikazuje tokove prihodkov in tokove odhodkov podjetja v določenem obdobju ter ustvarjen poslovni izid kot razliko med prihodki in odhodki. Izkaz poslovnega izida je torej dinamičen računovodski izkaz, ki nam kaže uspešnost poslovanja podjetja v določenem obdobju skozi ustvarjene prihodke, nastale odhodke in dosežen poslovni izid (Hočevar et al., 2001, str. 242–243).

V nadaljevanju prikazujem poslovni uspeh podjetja Premogovnik Velenje z analizo prihodkov, analizo odhodkov in analizo poslovnega izida za leti 2007 in 2008.

2.1 ANALIZA PRIHODKOV

Prihodki so v Slovenskem računovodskem standardu 18 (v nadaljevanju SRS) opredeljeni kot povečanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečanj sredstev (na primer denarja ali terjatev zaradi prodaje blaga) ali zmanjšanja dolgov (na primer zaradi opustitve njihove poravnave). Prihodki prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala (SRS, 2007, str. 140).

Podjetje svoje prihodke ugotavlja iz rednih in drugih prihodkov, ki jih ustvari s prodajo svojih proizvodov ali storitev na domačem in tujem trgu. Prihodke ugotavljamo po načelu zaračunane prodaje, kar pomeni, da jih zapišemo takrat, ko podjetje poslovne učinke dostavi in zaračuna kupcem, in ne takrat, ko je račun poravnan (Igličar & Hočevar, 1997, str. 126).

Podjetje razčlenjuje prihodke na poslovne, finančne in druge prihodke. Poslovni in finančni prihodki skupaj tvorijo redne prihodke, vsoto vseh prihodkov pa označujemo kot celotne prihodke. Med poslovne prihodke uvrščamo prihodke od prodaje in druge poslovne prihodke, povezane s poslovnimi učinki. Finančni prihodki so povezani z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami podjetja, pa tudi s terjatvami. Sestavljajo jih obračunane obresti, deleži v dobičku drugih in prevrednotovalni finančni prihodki. Drugi prihodki pa so neobičajne postavke (izredni prihodki) in drugi prihodki, ki v obravnavanem obračunskem obdobju povečujejo celotni poslovni izid (SRS, 2007, str. 140–141).

Tabela 1 na strani 5 prikazuje obseg in strukturo prihodkov podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008.

Podjetje Premogovnik Velenje je v letu 2008 doseglo celotne prihodke v višini 124.522.556 EUR, kar je 3,4 % več kot v predhodnem letu. Največji delež v strukturi prihodkov dosegajo prihodki od prodaje premoga, ki so se v primerjavi z letom 2007 zvišali za 4,1 %. Prihodki od prodaje materiala so se v primerjavi z letom 2007 znižali za 60,7 %, vendar pa zaradi majhnega deleža v strukturi prihodkov to ne vpliva na rezultat poslovanja. Prihodki od

prodaje storitev so se v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zvišali za 60,1 %. Največji vpliv na povečanje prihodkov od prodaje storitev v letu 2008 je imelo izvajanje storitev v premogovniku Mramor v Bosni in Hercegovini. Ostali poslovni prihodki so v primerjavi z letom 2007 nižji za 14,6 %. Finančni prihodki, ki zajemajo prihodke od prodaje hčerinskega podjetja Habit, dividend, finančnih prihodkov iz posojil in finančnih prihodkov iz poslovnih terjatev, so se v primerjavi z letom 2007 znižali za 12,8 %. V strukturi celotnih prihodkov finančni prihodki predstavljajo zanemarljiv delež. Prav tako zanemarljiv delež celotnih prihodkov predstavljajo drugi prihodki, ki so v primerjavi z letom 2007 višji za 15,6 %.

Tabela 1: Obseg (v EUR) in struktura (v %) prihodkov podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
Poslovni prihodki	123.807.102	99,4	119.591.611	99,4	103,5
Prihodki od prodaje premoga	116.912.162	93,9	112.274.395	93,3	104,1
Prihodki od prodaje materiala	789.125	0,6	2.009.519	1,7	39,3
Prihodki od prodaje storitev	3.371.830	2,7	2.106.351	1,7	160,1
Ostali poslovni prihodki	2.733.985	2,2	3.201.346	2,7	85,4
Finančni prihodki	665.585	0,5	763.050	0,6	87,2
Drugi prihodki	49.869	0,0	43.141	0,0	115,6
SKUPAJ PRIHODKI	124.522.556	100,0	120.397.802	100,0	103,4

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008; Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

2.2 ANALIZA ODHODKOV

Odhodki so opredeljeni kot zmanjšanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanj sredstev (na primer zmanjšanja zalog blaga zaradi njihove prodaje) ali povečanj dolgov (na primer zaradi zaračunanih obresti). Odhodki prek poslovnega izida na koncu obračunskega obdobja posredno vplivajo na velikost celotnega kapitala (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, Koželj & Odar, 2004, str. 355).

Odhodke razvrščamo na redne odhodke, ki jih skupaj tvorijo poslovni in finančni odhodki, ter na druge odhodke. Poslovni odhodki vključujejo stroške, ki se nanašajo na prodane proizvode in storitve, nabavno vrednost trgovskega blaga in materiala ter druge poslovne odhodke v posameznem obdobju (Igličar & Hočevnar, 1997, str. 140). Finančni odhodki so v SRS 17 opredeljeni kot odhodki za financiranje in odhodki za naložbenje. Prve predstavljajo stroški danih obresti, drugi pa imajo predvsem naravo prevrednotovalnih finančnih odhodkov. Druge odhodke sestavljajo neobičajne postavke (izredni odhodki) in ostali odhodki, ki zmanjšujejo poslovni izid (SRS, 2007, str. 135–136).

Tabela 2 na strani 6 prikazuje obseg in strukturo odhodkov podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008.

Tabela 2: Obseg (v EUR) in struktura (v %) odhodkov podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I _{08/07}
Poslovni odhodki	120.528.052	98,6	116.488.520	98,7	103,5
Stroški materiala in n.v.p.b.	18.285.290	15,0	17.311.926	14,7	105,6
Stroški storitev	32.843.061	26,9	29.907.599	25,4	109,8
Stroški dela	54.452.608	44,5	54.230.835	46,0	100,4
Stroški amortizacije	12.577.357	10,3	11.924.880	10,1	105,5
Ostali poslovni odhodki	2.369.736	1,9	3.113.280	2,6	76,1
Finančni odhodki	1.044.100	0,9	660.808	0,6	158,0
Drugi odhodki	672.321	0,5	823.557	0,7	81,6
SKUPAJ ODHODKI	122.244.473	100,0	117.972.885	100,0	103,6

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008; Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Celotni odhodki so v letu 2008 znašali 122.244.473 EUR, kar je 3,6 % več kot v letu 2007. Poslovni odhodki predstavljajo največji delež v strukturi odhodkov in so se v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečali za 3,5 %. Največji delež poslovnih odhodkov predstavljajo stroški dela, ki so v primerjavi z letom 2007 višji za 0,4 %. Stroški materiala in nabavna vrednost prodanega blaga so se v letu 2008 povečali za 5,6 %, in sicer predvsem zaradi višjih stroškov jeklenega podporja, porabljene električne energije, nadomestnih delov za osnovna sredstva ter lesa, medtem ko nabavna vrednost prodanega blaga dosega le tretjino višine predhodnega leta. Stroški storitev so se v primerjavi z letom 2007 povečali za 9,8 %. Stroški amortizacije, ki so v letu 2008 znašali 12.577.357 EUR, so se v primerjavi z letom 2007 povečali za 5,5 %, ostali poslovni odhodki pa so v letu 2008 nižji za 23,9 %. Finančni in drugi odhodki v strukturi odhodkov predstavljajo zanemarljiv delež, zato njihovo povečanje oziroma zmanjšanje nima bistvenega vpliva na celotne odhodke. Finančni odhodki so se v primerjavi z letom 2007 povečali za 58 %, drugi odhodki pa so nižji za 18,4 %.

2.3 ANALIZA POSLOVNEGA IZIDA

Poslovni izid je razlika med prihodki in odhodki, ki jih ima podjetje v določenem obračunskem obdobju. Ugotavljamo ga za podjetje kot celoto, lahko pa tudi za njegove posamezne dele oziroma druge organizacijske oblike. Računovodstvo podjetja na koncu obračunskega obdobja sešteje vse prihodke in vse odhodke ter tako ugotovi poslovni izid. Če je seštevek vseh prihodkov večji od seštevka vseh odhodkov, dobimo pozitiven poslovni izid oziroma dobiček, če pa je seštevek vseh prihodkov manjši od seštevka vseh odhodkov, dobimo negativen poslovni izid oziroma izgubo (Koletnik & Koželj, 2005, str. 194). Ustvarjeni poslovni izid tekočega leta, ki je prikazan v izkazu poslovnega izida in o katerem se lastniki odločajo na skupščini, povečuje kapital podjetja (Igličar & Hočvar, 1997, str. 59).

Temeljne vrste poslovnega izida so dobiček, čisti dobiček in izguba. Dobitek pripada tako podjetju kot tudi državi. Razčlenimo ga lahko na dobiček iz poslovanja, dobiček iz financiranja, dobiček iz rednega delovanja, ki je seštevek obeh prej omenjenih, ter dobiček zunaj rednega poslovanja. Čisti dobiček je razlika med celotnim dobičkom, obračunanim davkom iz dobička in odloženimi davki. Pripada zgolj podjetju in se na podlagi dela razporeja na deleže zaposlenih iz čistega dobička, na podlagi kapitala pa se razporeja na deleže, ki pripadajo lastnikom v obliki raznovrstnih nadomestil, na povečanje kapitala, na oblikovanje rezerv in na nerazporejeni del čistega dobička. Izguba je negativen poslovni izid in se prikazuje znotraj celotnega kapitala kot odbitna postavka, saj zmanjšuje vrednost celotnega kapitala (Hočevar, Igličar & Zaman, 2001, str. 114–116).

Tabela 3 prikazuje poslovni izid podjetja Premogovnik Velenje, razčlenjen po stopnjah.

Tabela 3: Poslovni izid podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
Poslovni prihodki	123.807.102	119.591.611	103,5
Sprememba vrednosti zalog	-1.305.500	-1.201.746	108,6
Poslovni odhodki	120.528.052	116.488.520	103,5
Poslovni izid iz poslovanja	1.973.550	1.901.345	103,8
Finančni prihodki	665.585	763.050	87,2
Finančni odhodki	1.044.100	660.808	158,0
Poslovni izid iz financiranja	-378.515	102.242	-370,2
Drugi prihodki	49.869	43.141	115,6
Drugi odhodki	672.321	823.557	81,6
Poslovni izid zunaj rednega poslovanja	-622.452	-780.416	79,8
POSLOVNI IZID	972.583	1.223.171	79,5
Davek iz dobička	0	0	0
Odloženi davki	-590.951	-317.304	186,2
ČISTI POSLOVNI IZID	381.632	905.867	42,1

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Iz Tabele 3 je razvidno, da je podjetje poslovalo uspešno, saj je v obeh letih doseglo čisti dobiček, ki je bil sicer v celoti uporabljen za pokrivanje prenesene izgube iz prejšnjih let. V letu 2007 je podjetje doseglo čisti dobiček v višini 905.867 EUR, v letu 2008 pa v višini 381.632 EUR, kar je 57,9 % manj kot v predhodnem letu. K zmanjšanju čistega dobička v letu 2008 je največ pripomoglo 86,2 % povečanje odloženih davkov ter povečanje finančnih odhodkov za 58 %. Podjetje v letu 2007 in 2008 ni izkazovalo davka iz dobička. Sicer je na poslovni izid v obeh letih negativno vplivala tudi sprememba vrednosti zalog premoga, ki se pojavi kot razlika med končnim in začetnim stanjem zaloge premoga. V obravnavanih letih je podjetje doseglo dobiček iz poslovanja, ki se je v primerjavi z letom 2007 še povečal, in sicer za 3,8 %. V letu 2007 je imelo podjetje dobiček iz financiranja v višini 102.241 EUR, v letu

2008 pa je podjetje izkazalo izgubo iz financiranja v višini 378.515 EUR. Zunaj rednega poslovanja je bila v obeh letih dosežena izguba, ki se je v letu 2008 sicer zmanjšala za 20,2 %.

3 ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA

Uspešnost pomeni delati prave stvari in je zunanja značilnost podjetja, ki jo merimo z ugotavljanjem, kaj dosežemo z učinki glede na vložke ali potroške. Razlikovati jo moramo od učinkovitosti, ki pomeni delati stvari prav. Čeprav je učinkovitost pogoj visoke uspešnosti, visoka učinkovitost še ne pomeni nujno tudi visoke uspešnosti poslovanja. Za podjetje je seveda najboljša, če je učinkovito in uspešno hkrati (Turk, 1991, str. 288).

Bistvo uspešnega poslovanja je v uspešnem gospodarjenju. Uspešnost poslovanja torej odgovarja na vprašanje, kako se uresničuje temeljno načelo gospodarjenja oziroma »minimax« načelo. Po tem načelu je treba doseči dane rezultate z minimalno možno porabo sredstev ali z danimi sredstvi doseči maksimalen možni rezultat (Tekavčič, 2002, str. 667). Pri ugotavljanju uspešnosti poslovanja nas zanima rezultat poslovanja v primerjavi s sredstvi, potrebnimi za njegovo doseganje (Tekavčič, 1995, str. 67). Mero uspešnosti poslovanja zato lahko zapišemo kot:

$$\text{Mera uspešnosti poslovanja} = \frac{\text{rezultat}}{\text{sredstva}} \quad (1)$$

Glede na opredelitev sredstev, ki so potrebna za doseganje rezultata, lahko izpeljemo tri temeljna načela poslovanja, in sicer načelo produktivnosti, načelo ekonomičnosti in načelo rentabilnosti.

»Načelo produktivnosti zahteva doseganje čim večje količine poslovnih učinkov v enoti delovnega časa, načelo ekonomičnosti čim nižjih stroškov na enoto poslovnega učinka, načelo rentabilnosti pa čim večjega čistega rezultata (dobička) po enoti založenega kapitala (z vidika lastnika) ali sredstev (z vidika podjetja kot celote).« (Tekavčič, 2002, str. 668).

3.1 PRODUKTIVNOST DELA

Produktivnost dela je opredeljena kot razmerje med pridobljeno količino poslovnih učinkov in zanjo porabljen količino dela. Pove nam torej, koliko enot poslovnih učinkov smo pridobili z enoto porabljenega dela (Pučko, 2005, str. 160).

$$\text{Produktivnost dela} = \frac{\text{pridobljena količina poslovnih učinkov}}{\text{porabljena količina dela}} \quad (2)$$

Produktivnost dela lahko izrazimo tudi z recipročnim kazalnikom, ki pove, koliko dela smo porabili za pridobitev enote poslovnega učinka. Iz obeh kazalnikov lahko razberemo, da se produktivnost poveča, če se poveča količina poslovnih učinkov po enoti delovnega časa ali če se zmanjša čas, potreben za proizvodnjo enote poslovnega učinka (Tekavčič, 2002, str. 668).

Če želimo ugotoviti, koliko poslovnih učinkov naredimo na opravljeno delovno uro, v imenovalcu količnika produktivnosti dela upoštevamo le dejansko porabljen delovni čas, izražen v urah. Povprečno število zaposlenih pa v imenovalcu upoštevamo, če želimo v analizo zajeti vse dejavnike, ki vplivajo na neizkoriščenost delovnega časa. V števcu upoštevamo poslovne prihodke, ki so najboljši vrednostni približek količine ustvarjenih poslovnih učinkov (Tekavčič, 2002, str. 669–671).

Tabela 4 prikazuje produktivnost dela, izračunano na podlagi poslovnih prihodkov in dejansko opravljenih ur ter povprečnega števila zaposlenih. Poleg teh dveh produktivnosti sem izračunala še produktivnost dela na podlagi dejanske proizvedene količine premoga in dejansko opravljenih ur, ki nam natančneje pove, koliko enot poslovnih učinkov so v podjetju proizvedli v eni opravljeni uri.

Tabela 4: Produktivnost dela v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Poslovni prihodki	123.807.102	119.591.611	103,5
2. Povprečno število zaposlenih	1504	1658	90,7
3. Število opravljenih ur	2.749.615	2.843.643	96,7
4. Proizvedena količina premoga (v tonah)	4.008.442	4.037.766	99,3
Produktivnost dela I (1/2)	82.318,6	72.130,0	114,1
Produktivnost dela II (1/3)	45,0	42,1	107,1
Produktivnost dela III (4/3)	1,5	1,4	102,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Iz Tabele 4 je razvidno, da sta se produktivnost dela I in produktivnost dela II v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečali, saj so se za 3,5 % povečali poslovni prihodki, povprečno število zaposlenih oziroma število opravljenih ur pa se je zmanjšalo. Produktivnost dela I, izražena kot razmerje med poslovnimi prihodki in povprečnim številom zaposlenih, se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 14,1 %. V letu 2008 je znašala 82.318,6 evra na zaposlenega, v letu 2007 pa 72.130 evrov na zaposlenega. Produktivnost dela II, izražena kot razmerje med poslovnimi prihodki in številom opravljenih ur, pa se je povečala za 7,1 % in je v letu 2008 znašala 45 evrov na uro. Produktivnost dela III, izražena kot razmerje med proizvedeno količino premoga in številom opravljenih ur, se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečala za 2,7 %. V letu 2007 so v podjetju na opravljeno delovno uro proizvedli približno 1,4 ton premoga, v letu 2008 pa 1,5 ton premoga.

3.2 EKONOMIČNOST POSLOVANJA

Ekonomičnost je opredeljena kot razmerje med ustvarjeno količino poslovnih učinkov in zanjo potrebnimi stroški. Tako opredeljen koeficient nam kaže tehnološko učinkovitost poslovanja in pomeni, da je poslovanje tem bolj učinkovito, čim večjo količino poslovnih učinkov pridobimo na enoto stroška (Turk, 1991, str. 292). Iz koeficienta je razvidno, da se ekonomičnost poveča, če se poveča količina ustvarjenih poslovnih učinkov na enoto stroškov.

Ekonomičnost lahko izračunamo tudi kot razmerje med prihodki in odhodki. Tako izračunana ekonomičnost kaže celotno gospodarsko uspešnost poslovanja (Turk, 1991, str. 294).

$$\text{Ekonomičnost} = \frac{\text{prihodki}}{\text{odhodki}} \quad (3)$$

Podjetje posluje ekonomično, če so prihodki večji od odhodkov, torej če je koeficient ekonomičnosti večji od 1. Ekonomičnost je tem večja, čim večji so prihodki v primerjavi z odhodki. Koeficient celotne ekonomičnosti nam pove, ali je podjetje poslovalo z dobičkom ali z izgubo. Če je koeficient večji od 1, je podjetje ustvarilo dobiček, če je manjši od 1 pa je podjetje poslovalo z izgubo. Koeficient ekonomičnosti poslovanja nam kaže učinkovitost poslovanja podjetja pri opravljanju njegove osnovne dejavnosti (Hočevar et al., 2001, str. 421).

Poleg celotne ekonomičnosti sem v Tabeli 5 izračunala tudi delne ekonomičnosti, in sicer kot razmerje med rednimi prihodki in rednimi odhodki ter kot razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki.

$$\text{Ekonomičnost I} = \frac{\text{celotni prihodki}}{\text{celotni odhodki}} \quad (4)$$

$$\text{Ekonomičnost II} = \frac{\text{redni prihodki}}{\text{redni odhodki}} \quad (5)$$

$$\text{Ekonomičnost III} = \frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}} \quad (6)$$

Tabela 5: Ekonomičnost poslovanja v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I _{08/07}
1. Celotni prihodki	124.522.556	120.397.802	103,4
2. Redni prihodki	124.472.687	120.354.661	103,4
3. Poslovni prihodki	123.807.102	119.591.611	103,5
4. Celotni odhodki	122.244.473	117.972.885	103,6
5. Redni odhodki	121.572.152	117.149.328	103,8
6. Poslovni odhodki	120.528.052	116.488.520	103,5
Ekonomičnost I (1/4)	1,02	1,02	99,8
Ekonomičnost II (2/5)	1,02	1,03	99,7
Ekonomičnost III (3/6)	1,03	1,03	100,1

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Iz Tabele 5 je razvidno, da je podjetje v obeh letih poslovalo ekonomično, saj so prihodki podjetja večji od njegovih odhodkov, oziroma je vrednost vseh izračunanih koeficientov ekonomičnosti večja od 1. Tako celotni, redni in poslovni prihodki kot tudi celotni, redni in poslovni odhodki so se v primerjavi z letom 2007 povečali, vendar pa je ekonomičnost v letu

2008 skoraj enaka kot v predhodnem letu. Koeficient celotne ekonomičnosti se je v primerjavi z letom 2007 minimalno zmanjšal, in sicer za 0,2 %. Koeficient ekonomičnosti poslovanja se je povečal za 0,1 %, koeficient ekonomičnosti iz rednega delovanja se je zmanjšal za 0,3 %.

3.3 RENTABILNOST POSLOVANJA

Rentabilnost oziroma donosnost je najbolj celovita mera uspešnosti poslovanja in nam kaže finančno uspešnost poslovanja. Najpomembnejša kazalnika rentabilnosti sta koeficient dobičkonosnosti kapitala ali ROE (angl. *Return on Equity*) in koeficient dobičkonosnosti sredstev ali ROA (angl. *Return on Assets*). Večja kot je vrednost kazalnika, bolj donosno je uporabljeno premoženje.

Koeficient dobičkonosnosti kapitala je opredeljen kot razmerje med čistim dobičkom in povprečno vrednostjo kapitala. S stališča lastnikov je najpomembnejši in najpogosteje uporabljen kazalnik, saj pojasnjuje, kako uspešno poslovodstvo upravlja z njihovim premoženjem. Koeficient nam pove, koliko denarnih enot dobička je ustvarila ena denarna enota kapitala. Dobičkonosnost kapitala je zmnožek treh kazalcev, in sicer dobičkovnosti prihodkov, obračanja sredstev ter razmerja med sredstvi in kapitalom, ki izraža finančno tveganje (Slapničar, š.l. 2006/2007, str. 5). Dobičkonosnost kapitala lahko izboljšamo z večjo uspešnostjo prodaje, s hitrejšim obračanjem sredstev in z nižjim deležem kapitala v vseh sredstvih.

$$ROE = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečni kapital}} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{prihodki}} \times \frac{\text{prihodki}}{\text{povprečna sredstva}} \times \frac{\text{povprečna sredstva}}{\text{povprečni kapital}} \quad (7)$$

Koeficient dobičkonosnosti sredstev je opredeljen kot razmerje med čistim dobičkom in povprečno vloženimi poslovnimi sredstvi. Z vidika podjetja kot celote je ta koeficient ustrežnejši (Tekavčič, 2002, str. 672). Koeficient kaže, kako uspešno je poslovodstvo pri upravljanju sredstev in nam pove, koliko dobička podjetje zasluži z obstoječimi sredstvi. Dobičkonosnost sredstev izraža skupni učinek dobičkovnosti prihodkov in obračanja sredstev (Slapničar, š.l. 2006/2007, str. 6). Dobičkonosnost sredstev se poveča ob povečanju enega od kazalnikov v zmnožku pri nespremenjeni velikosti drugega kazalnika (Tekavčič, 2002, str. 673).

$$ROA = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{povprečna sredstva}} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{prihodki}} \times \frac{\text{prihodki}}{\text{povprečna sredstva}} \quad (8)$$

Poleg koeficienta dobičkonosnosti kapitala in koeficienta dobičkonosnosti sredstev sem v Tabeli 6 na strani 12 izračunala še čisto dobičkovnost prihodkov, ki je opredeljena kot razmerje med čistim dobičkom in prihodki. Ta kazalnik nam pove, koliko čistega dobička oziroma izgube je bilo ugotovljene na 100 enot doseženih prihodkov podjetja (Slapničar, š.l. 2006/2007, str. 7).

$$\text{Dobičkovnost prihodkov} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{prihodki}} \quad (9)$$

Tabela 6: Dobičkonosnost kapitala, dobičkonosnost sredstev in čista dobičkovnost prihodkov v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I _{08/07}
1. Čisti dobiček	381.632	905.867	42,1
2. Povprečna sredstva	201.098.512	195.342.099	102,9
3. Povprečni kapital	108.384.173	108.871.768	99,6
4. Celotni prihodki	124.522.556	120.397.802	103,4
Dobičkonosnost kapitala (v %) (1/3)	0,4	0,8	42,3
Dobičkonosnost sredstev (v %) (1/2)	0,2	0,5	40,9
Dobičkovnost prihodkov (v %) (1/4)	0,3	0,8	40,7

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008; Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Podjetje je v obeh obravnavanih letih poslovalo rentabilno, saj so bile vrednosti vseh izračunanih koeficientov pozitivne. Dobičkonosnost kapitala se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 57,7 %. Glede na višino doseženega dobička je koeficient dobičkonosnosti kapitala v obeh letih zanemarljiv. Leta 2007 je 100 evrov vloženega kapitala podjetju prineslo 0,8 evra dobička, leta 2008 pa 0,4 evra dobička. Dobičkonosnost sredstev se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 59,1 % in znaša 0,2 %. To pomeni, da je 100 evrov vloženih sredstev prineslo 0,2 evra dobička. Leta 2007 pa je 100 evrov vloženih sredstev prineslo 0,5 evra dobička. Dobičkovnost prihodkov se je v primerjavi z letom 2007 prav tako zmanjšala, in sicer za 59,3 %. Zmanjšanje vrednosti vseh treh izračunanih koeficientov je posledica zmanjšanja čistega dobička v primerjavi z letom 2007.

4 ANALIZA SREDSTEV

Vsako podjetje mora za nemoteno opravljanje svoje dejavnosti razpolagati s poslovnimi sredstvi, ki nastopajo pri neposrednem uresničevanju gospodarskih ciljev podjetja. V SRS 24 so sredstva opredeljena kot v denarni merski enoti izražene stvari, pravice in denar, s katerimi premoženjskopravno razpolaga podjetje. Gledano iz finančnega zornega kota so povezana z naložbenjem podjetja (SRS, 2007, str. 185).

Sredstva morajo podjetju zagotavljati trenutne oziroma prihodnje gospodarske koristi, le-te pa pritekajo na več načinov. Na primer podjetje lahko uporablja sredstva sama zase ali v povezavi z drugimi sredstvi pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev, zamenja sredstva za druga sredstva, uporabi sredstva za poravnavo dolga ali pa razdeli sredstva med svoje lastnike (SRS, 2007, str. 14). S sredstvi torej podjetje svobodno razpolaga in z njimi uresničuje svoje gospodarske cilje (Hočevar et al., 2001, str. 35).

Podatke o sredstvih podjetja najdemo v njegovi bilanci stanja, in sicer na aktivni strani bilance stanja, kjer so sredstva izkazana po načelu likvidnosti oziroma po času, ki ga sredstva

potrebujejo, da se iz posamezne nederarne oblike preoblikujejo v denar kot najbolj likvidno obliko (Brigham & Daves, 2004, str. 193). Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje premoženjsko in finančno stanje podjetja oziroma obseg in strukturo sredstev in obveznosti do virov sredstev v določenem trenutku, ponavadi na dan zaključka poslovnega leta (Igličar & Hočevar, 1997, str. 47).

Sredstva imajo v preučevanem trenutku pojavnne oblike stvari, pravic in denarja, vendar jih že v naslednjem trenutku lahko deloma spremenijo v skladu s potekom celotnega poslovnega procesa (Igličar & Hočevar, 1997, str. 47). Del sredstev se preoblikuje hitreje, del počasneje, nekatera sredstva pa se lahko v neki pojavnih obliki zadržujejo dalj časa ali celo stalno (Turk & Melavc, 1991, str. 89). Sredstva, s katerimi razpolaga podjetje, torej stalno spreminjajo svoje pojavnne oblike, zato jih glede na hitrost preoblikovanja lahko razdelimo na dolgoročna in kratkoročna sredstva.

Za nemoteno uresničevanje poslovnih nalog je potreben primeren obseg sredstev, saj prevelik obseg lahko pomeni njihovo slabo izkoriščanje, premajhen obseg pa povzroča zastoje v proizvodnji ali na drugih področjih poslovanja. Struktura sredstev je odvisna od posebnosti posameznih dejavnosti podjetja in od gospodarske ravni podjetniškega okolja (Koletnik, 1997, str. 216–247).

Sredstva so po novih SRS sestavljena iz dolgoročnih sredstev, kratkoročnih sredstev in kratkoročnih aktivnih časovnih razmejitev. Obseg in strukturo sredstev podjetja Premogovnik Velenje prikazuje Tabela 7.

Tabela 7: Obseg (v EUR) in struktura (v %) sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
Dolgoročna sredstva	159.076.107	78,0	162.464.427	81,9	97,9
Kratkoročna sredstva	44.732.184	22,0	35.888.080	18,1	124,6
Kratkoročne AČR	24.917	0,0	11.309	0,0	220,3
SKUPAJ SREDSTVA	203.833.208	100,0	198.363.816	100,0	102,8

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Iz Tabele 7 je razvidno, da se je obseg celotnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečal za 2,8 %. Največji delež v strukturi sredstev predstavljajo dolgoročna sredstva, ki so se v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 2,1 %. Kratkoročna sredstva so se v primerjavi z letom 2007 povečala za 24,6 %. V strukturi vseh sredstev se je delež kratkoročnih sredstev povečal, in sicer iz 18,1 % na 22 %, ker se dolgoročna sredstva počasneje vračajo in tudi obračajo kot kratkoročna sredstva. K povečanju celotnih sredstev so torej prispevala kratkoročna sredstva, saj je bilo njihovo povečanje večje kot zmanjšanje dolgoročnih sredstev. Kratkoročne aktivne časovne razmejitve v strukturi sredstev predstavljajo zanemarljiv delež, zato njihovo povečanje ni bistveno vplivalo na povečanje celotnih sredstev.

4.1 ANALIZA DOLGOROČNIH SREDSTEV

Dolgoročna sredstva so sredstva, ki se praviloma preoblikujejo v obdobju, daljšem od leta dni. Mednje uvrščamo opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve, naložbene nepremičnine, dolgoročne finančne naložbe, dolgoročne poslovne terjatve in odložene terjatve za davek (SRS, 2007, str. 185–186).

Opredmetena osnovna sredstva so stvari, ki jih ima podjetje v lasti ali finančnem najemu in niso namenjene prodaji v okviru rednega delovanja. Uporabljajo se pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev oziroma dajanju v najem ali za pisarniške namene in se bodo po pričakovanjih uporabljala v več kot enem obračunskem obdobju. Opredmetena osnovna sredstva obsegajo zemljišča, zgradbe, proizvodjalno opremo, drugo opremo in biološka sredstva (SRS, 2007, str. 30).

Neopredmetena sredstva so razpoznavna nedenarna sredstva, ki fizično pravzaprav ne obstajajo in se praviloma pojavljajo kot neopredmetena dolgoročna sredstva. To so naložbe v pridobitev materialnih pravic ali dolgoročno vračunljivi stroški in izdatki, ki se pojavljajo v zvezi s poslovanjem podjetja (Hočevar et al., 2001, str. 44). Neopredmetena sredstva obsegajo dolgoročno odložene stroške razvijanja, usredstvene stroške naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva, naložbe v pridobljene pravice do industrijske lastnine in druge pravice ter v dobro ime prevzetega podjetja. Dolgoročne aktivne časovne razmejitve so dolgoročno odloženi stroški.

Naložbene nepremičnine so nepremičnine, ki jih poseduje lastnik ali najemnik pri finančnem najemu, da bi prinašale najemnino ali povečevale vrednost dolgoročne finančne naložbe ali oboje. Naložbene nepremičnine se ne amortizirajo, jih je pa potrebno prevrednotiti zaradi oslabilte oziroma okrepitve (Turk et al., 2004, str. 149).

Dolgoročne finančne naložbe so sestavni del finančnih inštrumentov podjetja. Podjetja jih imajo zato, da bi z njimi povečevala svoje finančne prihodke, ki se razlikujejo od poslovnih prihodkov, ki izhajajo iz prodaje proizvodov in opravljanja storitev v okviru njihovega rednega poslovanja (SRS, 2007, str. 49).

Dolgoročne poslovne terjatve so terjatve, ki zapadejo v obdobju, daljšem od leta dni. Sestavljajo jih predvsem dolgoročni blagovni krediti pravnim in fizičnim osebam doma ali v tujini, dolgoročni potrošniški krediti, dolgoročno dane varščine, dolgoročne terjatve iz finančnega najema in druge dolgoročne terjatve iz poslovanja (Turk et al., 2004, str. 205).

Odložene terjatve za davek so zneski davka iz dobička, ki bodo povrnjeni v prihodnjih obdobjih glede na odbitne začasne razlike, prenos neizrabljenih davčnih izgub v nadaljnja obdobja in prenos neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednja obdobja. Izkažejo se kot dolgoročne terjatve (SRS, 2007, str. 69).

4.1.1 Obseg in struktura dolgoročnih sredstev

Obseg in strukturo dolgoročnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008 prikazuje Tabela 8.

Tabela 8: Obseg (v EUR) in struktura (v %) dolgoročnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR	2.526.231	1,6	2.877.754	1,8	87,8
Opredmetena osnovna sredstva	117.893.895	74,1	119.592.843	73,6	98,6
Dolgoročne finančne naložbe	29.035.743	18,3	29.707.200	18,3	97,7
Dolgoročne poslovne terjatve	396.655	0,2	244.718	0,1	162,1
Odložene terjatve za davek	9.223.582	5,8	10.041.912	6,2	91,9
DOLGOROČNA SREDSTVA	159.076.107	100,0	162.464.427	100,0	97,9

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Iz Tabele 8 je razvidno, da so se dolgoročna sredstva v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 2,1 %, in sicer predvsem zaradi zmanjšanja opredmetenih osnovnih sredstev. Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve so se v primerjavi z letom 2007 znižale za 12,2 %, njihov delež v strukturi dolgoročnih sredstev pa se je zmanjšal za 0,2 odstotne točke. Največji delež dolgoročnih sredstev predstavljajo opredmetena osnovna sredstva, ki obsegajo zemljišča, zgradbe, naprave, stroje in opremo, opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi ter predujme za opredmetena osnovna sredstva. V primerjavi z letom 2007 so nižja za 1,4 %. Dolgoročne finančne naložbe obsegajo delnice in deleže v družbah v skupini PV, delnice in deleže v pridruženih družbah ter druge delnice in deleže. V primerjavi z letom 2007 so se znižale za 2,3 %. Dolgoročne poslovne terjatve v letu 2007 predstavljajo terjatve do kupcev stanovanj v višini 244.718 EUR. V letu 2008 so se dolgoročne poslovne terjatve povečale za 62,1 % in so sestavljene iz dolgoročnih poslovnih terjatev iz naslova obročnega odplačevanja stanovanj in dolgoročnih terjatev za dobavo opreme povezani družbi HTZ za potrebe projekta Mramor. V strukturi dolgoročnih sredstev predstavljajo zanemarljiv delež, zato njihovo povečanje nima vpliva na obseg dolgoročnih sredstev. Odložene terjatve za davek so se v primerjavi z letom 2007 znižale za 8,1 %.

4.1.2 Obseg in struktura opredmetenih osnovnih sredstev

Največji delež dolgoročnih sredstev predstavljajo opredmetena osnovna sredstva (v nadaljevanju OOS), ki sem jih podrobneje analizirala v Tabeli 9 na strani 16. Opredmetena osnovna sredstva so del osnovnih sredstev, ki se postopno obrabljajo in del svoje vrednosti preko amortizacije prenašajo na proizvode in storitve.

Tabela 9: Obseg (v EUR) in struktura (v %) opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I _{08/07}
Zemljišča in zgradbe	65.232.528	55,3	67.786.602	56,7	96,2
Proizvajalne naprave in stroji	51.366.520	43,6	50.794.402	42,5	101,1
Druge naprave in oprema	612.548	0,5	648.254	0,5	94,5
OOS, ki se pridobivajo	682.299	0,6	363.585	0,3	187,7
SKUPAJ OOS	117.893.895	100,0	119.592.843	100,0	98,6

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Opredmetena osnovna sredstva so se v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 1,4 %, predvsem zaradi zmanjšanja vrednosti zemljišč in zgradb. Iz Tabele 9 je razvidno, da največji delež OOS predstavljajo zemljišča in zgradbe, ki so se v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšale za 3,8 %, kar lahko pripišemo predvsem amortizaciji gradbenih objektov. Velik delež predstavljajo tudi proizvodne naprave in stroji, ki so se v primerjavi z letom 2007 povečale za 1,1 %. Povečal se je tudi njihov delež v strukturi OOS, in sicer za 1,1 odstotne točke. Druge naprave in oprema v strukturi OOS predstavljajo zanemarljiv delež, zato njihovo zmanjšanje v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 ne vpliva na zmanjšanje celotnih opredmetenih osnovnih sredstev. Prav tako zanemarljiv delež predstavljajo OOS, ki se pridobivajo. Njihova vrednost se je sicer v primerjavi s predhodnim letom povečala za 87,7 %, vendar pa to povečanje prav tako ne vpliva na povečanje celotnih opredmetenih osnovnih sredstev.

4.1.3 Odpisanost osnovnih sredstev

Zastarevanje osnovnih sredstev je ekonomski pojav, ki ga posredno izražamo z odpisanostjo osnovnih sredstev (Pučko, 2004, str. 60). Odpisanost osnovnih sredstev spremljamo in ocenjujemo s pomočjo stopnje odpisanosti osnovnih sredstev, ki je opredeljena kot razmerje med popravkom vrednosti osnovnih sredstev in njihovo nabavno vrednostjo (Hočevar et al., 2001, str. 414).

$$\text{Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev} = \frac{\text{popravek vrednosti osnovnih sredstev}}{\text{nabavna vrednost osnovnih sredstev}} \quad (10)$$

Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev nam pove, kakšen del nabavne vrednosti osnovnih sredstev je bil v proizvodnih procesih prenesen na nove proizvode (Bešter & Bregar, 1998, str. 102). Kadar podjetja uporabljajo metodo enakomernega časovnega amortiziranja, lahko glede na stopnjo odpisanosti osnovnih sredstev določimo tudi njihovo zastarelost. Večja kot je stopnja odpisanosti, bolj zastarela so sredstva (Hočevar et al., 2001, str. 414).

Osnovna sredstva del svoje vrednosti preko amortizacije postopoma prenašajo na proizvode in storitve in s tem zmanjšujejo svojo vrednost. Kolikšna vrednost osnovnega sredstva je že bila amortizirana nam pove popravek vrednosti, ki je enak vsoti stroškov amortizacije. Popravek

vrednosti osnovnega sredstva se zaradi amortiziranja povečuje iz leta v leto (Igličar & Hočevar, 1997, str. 91).

Za osnovna sredstva, ki ne izgubljajo vrednosti (na primer zemljišča, kulturni spomeniki, predmeti muzejske vrednosti idr.) ali za osnovna sredstva, ki je še niso začela izgubljati, ker so bila pravkar kupljena oziroma so še v gradnji ali izdelavi (opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi in predumi za opredmetena osnovna sredstva), ne moremo določiti stopnje odpisanosti, saj pri teh sredstvih ne najdemo popravka vrednosti (Turk, 1991, str. 218).

Tabela 10 prikazuje stopnje odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008.

Tabela 10: Stopnje odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev, zgradb, delovnih priprav in neopredmetenih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
Opredmetena osnovna sredstva			
Nabavna vrednost	449.051.313	456.777.876	98,3
Popravek vrednosti	331.157.418	337.185.033	98,2
Sedanja vrednost	117.893.895	119.592.843	98,6
Stopnja odpisanosti (v %)	73,7	73,8	99,9
Zgradbe			
Nabavna vrednost	238.612.159	242.115.662	98,6
Popravek vrednosti	179.077.309	179.878.494	99,6
Sedanja vrednost	59.534.850	62.237.168	95,7
Stopnja odpisanosti (v %)	75,0	74,3	100,9
Naprave, stroji in oprema			
Nabavna vrednost	204.059.178	208.749.195	97,7
Popravek vrednosti	152.080.110	157.306.539	96,7
Sedanja vrednost	51.979.068	51.442.656	101,0
Stopnja odpisanosti (v %)	74,5	75,4	98,8
Neopredmetena sredstva			
Nabavna vrednost	2.696.494	2.976.600	90,6
Popravek vrednosti	170.263	98.846	172,2
Sedanja vrednost	2.526.231	2.877.754	87,8
Stopnja odpisanosti (v %)	6,3	3,3	190,9

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 nekoliko zmanjšala, in sicer za 0,1 %. V obeh letih je stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev znašala nekaj manj kot 74 %. Stopnja odpisanosti zgradb se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 0,9 % in v letu 2008 znaša 75 %. To pomeni, da je 75 % nabavne vrednosti zgradb podjetja Premogovnik Velenje že amortizirane. Stopnja odpisanosti naprav, strojev in opreme je bila v obravnavanih letih dokaj visoka predvsem zaradi visokih amortizacijskih stopenj, po katerih se amortizirajo posamezne proizvodjalne naprave in druga oprema. Stopnja odpisanosti naprav, strojev in opreme je v letu 2008 znašala 74,5 % in se je v

primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 1,2 %. Stopnja odpisanosti neopredmetenih sredstev pa se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 90,9 % in v letu 2008 znaša 6,3 %.

4.1.4 Tehnična opremljenost dela

Tehnična opremljenost dela nam pove, kako je podjetje opremljeno z delovnimi sredstvi, oziroma kolikšna delovna sredstva odpadejo na zaposlenega. Tehnično opremljenost dela lahko spremljamo in ocenjujemo z različnimi kazalci. Eden izmed njih je količnik tehnične opremljenosti dela I, ki je opredeljen kot razmerje med nabavno vrednostjo delovnih priprav in številom zaposlenih. Količnik tehnične opremljenosti dela II pa je enak razmerju med nabavno vrednostjo osnovnih sredstev in številom zaposlenih. Osnovna sredstva upoštevamo po nabavni vrednosti, saj ta popolneje izraža njihovo zmogljivost.

Ocenjevanje tehnične opremljenosti dela s količnikom tehnične opremljenosti dela I daje analitično natančnejše ocene kot ocenjevanje z vso vrednostjo osnovnih sredstev na zaposlenega. Delovne priprave so namreč tiste, s katerimi bolj neposredno ustvarjamo poslovne učinke (Pučko, 2005, str. 72–73). Višja kot je vrednost količnika tehnične opremljenosti dela, večja je uspešnost poslovanja podjetja. V nadaljevanju je v Tabeli 11 prikazan zgolj izračun količnika tehnične opremljenosti dela I, ki prikazuje vrednost delovnih priprav na zaposlenega, saj ta opremljenost najbolj vpliva na produktivnost dela. Oba podatka v izračunu se nanašata na določen časovni trenutek, in sicer na zadnji dan koledarskega leta.

Tabela 11: Količnik tehnične opremljenosti dela I v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Delovne priprave po nabavni vrednosti 31.12.	204.059.178	208.749.195	97,7
2. Število zaposlenih na dan 31.12.	1428	1574	90,7
Količnik tehnične opremljenosti dela I (1/2)	142.899	132.623	107,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Količnik tehnične opremljenosti dela se je v primerjavi z letom 2007 povečal za 7,7 %, kar je pozitivno vplivalo na uspešnost poslovanja podjetja. Število zaposlenih v podjetju se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšalo za 9,3 %, zato se je vrednost delovnih priprav na zaposlenega povečala za 7,7 %.

4.2 ANALIZA KRATKOROČNIH SREDSTEV

Kratkoročna sredstva so sredstva, ki se praviloma preoblikujejo v prvotno pojavno obliko v obdobju, krajšem od leta dni. Njihova gospodarnost se povečuje s hitrostjo obračanja, saj lahko podjetje s hitrejšim obračanjem teh sredstev doseže večji poslovni uspeh (Pučko, 2005, str. 121). Med kratkoročna sredstva uvrščamo sredstva za prodajo, zaloge, kratkoročne poslovne terjatve, kratkoročne finančne naložbe, denarna sredstva in kratkoročne aktivne časovne razmejitve (SRS, 2007, str. 186).

Med sredstva za prodajo so uvrščena nekratkoročna sredstva, katerih knjigovodska vrednost bo poravnana predvsem s prodajo v naslednjih 12 mesecih, in ne z nadaljnjo uporabo (SRS, 2007, str. 38).

Zaloge so sredstva v obliki stvari, ki bodo porabljena pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev oziroma pri proizvodjanju za prodajo ali prodana v okviru rednega poslovanja (SRS, 2007, str. 61). Obsegajo material v širšem pomenu, drobni inventar, nedokončano proizvodnjo, proizvode in trgovsko blago.

Kratkoročne poslovne terjatve zapadejo v obdobju, krajšem od leta dni. Pojavljajo se večinoma do kupcev ali drugih financerjev prodanih proizvodov in opravljenih storitev, pa tudi do dobaviteljev prvin poslovnega procesa (SRS, 2007, str. 67).

Kratkoročne finančne naložbe so sredstva, ki jih ima v posesti naložbenik, da bi z donosi, ki jih prinašajo, kratkoročno povečeval svoje finančne prihodke. So naložbe sredstev podjetja v druga podjetja z vnaprej določenim pogodbenim rokom vračila, ki mora biti krajši od leta dni (Hočevar et al., 2001, str. 59).

Denarna sredstva so nasprotje stvari in pravic in jih lahko opredelimo tudi kot obliko sredstev, ki jih ima neka pravna ali fizična oseba v danem trenutku. Denarna sredstva so gotovina, knjižni denar, denar na poti in denarni ustrezniki (Koletnik & Koželj, 2005, str. 155).

Kratkoročne aktivne časovne razmejitev zajemajo kratkoročno odložene stroške oziroma odhodke in kratkoročno nezaračunane prihodke. So terjatve in druga sredstva ter obveznosti, ki se bodo po predvidevanjih pojavila v letu dni in katerih nastanek je verjeten, velikost pa zanesljivo ocenjena (SRS, 2007, str. 108).

Podjetja stremijo k angažiranju optimalne velikosti kratkoročnih sredstev, saj premajhna oziroma prevelika količina kratkoročnih sredstev negativno vpliva na dosežen poslovni izid podjetja. Struktura kratkoročnih sredstev posameznega podjetja je odvisna od vrste in obsega dejavnosti podjetja.

V nadaljevanju prikazujem obseg in strukturo kratkoročnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje ter hitrost obračanja obratnih sredstev podjetja.

4.2.1 Obseg in struktura kratkoročnih sredstev

Obseg in strukturo kratkoročnih sredstev prikazuje Tabela 12 na strani 20. Kratkoročna sredstva so se v primerjavi z letom 2007 povečala za 24,7 %. Največji delež v strukturi kratkoročnih sredstev predstavljajo kratkoročne poslovne terjatve, ki so se v letu 2008 povečale za 34,3 %. Njihovo povečanje je torej imelo največji vpliv na povečanje kratkoročnih sredstev. Tudi kratkoročne finančne naložbe, ki zajemajo kratkoročna posojila družbam v skupini in kratkoročna posojila drugim, so se v primerjavi z letom 2007 povečale, in sicer predvsem zaradi povečanja kratkoročnih posojil družbam v skupini. Glede na leto

2007 so kratkoročne finančne naložbe višje za 260,8 %. Zaloge so se v primerjavi z letom 2007 zmanjšale za 16,3 %. Manjše so tako zaloge materiala kot tudi zaloge premoga, medtem ko so se predujmi za zaloge povečali. Kratkoročne aktivne časovne razmejitve in denarna sredstva predstavljajo zanemarljiv delež, zato njihovo povečanje oziroma zmanjšanje bistveno ne vpliva na celotna kratkoročna sredstva.

Tabela 12: Obseg (v EUR) in struktura (v %) kratkoročnih sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
Zaloge	10.508.745	23,5	12.554.455	35,0	83,7
Kratkoročne finančne naložbe	4.594.410	10,3	1.273.439	3,5	360,8
Kratkoročne poslovne terjatve	29.625.123	66,2	22.056.255	61,4	134,3
Denarna sredstva	3.905	0,0	3.931	0,0	99,3
Kratkoročne AČR	24.917	0,0	11.309	0,0	220,3
KRATKOROČNA SREDSTVA	44.757.101	100,0	35.899.389	100,0	124,7

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

4.2.2 Hitrost obračanja obratnih sredstev

Obratna sredstva se zaradi sodelovanja v poslovnem procesu porabijo, prehajajo iz ene pojavne oblike v drugo in se v prvotno pojavno obliko praviloma preoblikujejo v obdobju, krajšem od leta dni. Njihova osnovna lastnost je torej obračanje (Turk & Melavc, 1991, str. 90). Obratna sredstva so kratkoročna sredstva, zmanjšana za kratkoročne finančne naložbe in povečana za dolgoročne poslovne terjatve. Sestavljajo jih torej zaloge, kratkoročne in dolgoročne poslovne terjatve, denarna sredstva ter kratkoročne aktivne časovne razmejitve.

Hitrost obračanja obratnih sredstev je pomemben dejavnik uspešnosti poslovanja, zato podjetja stremijo k čim hitrejšemu preoblikovanju obratnih sredstev. Večkrat kot se obratna sredstva namreč obrnejo, večji poslovni uspeh podjetje ustvari, oziroma manj sredstev je potrebnih za enak uspeh. Hitrost preoblikovanja obratnih sredstev iz ene pojavne oblike v drugo vpliva na trajanje enega cikla obračanja obratnih sredstev v podjetju. Več ciklov kot opravi podjetje v določenem obdobju, večkrat ustvarja poslovne učinke in z njihovo prodajo tudi določeno višino poslovnega uspeha (Pučko, 2005, str. 120–121).

Hitrost obračanja merimo s koeficientom obračanja obratnih sredstev in trajanjem enega obrata. Koeficient obračanja obratnih sredstev nam pove, kolikokrat se obratna sredstva povprečno obrnejo v obdobju enega leta. Koeficient obračanja obratnih sredstev se povečuje s hitrejšim preoblikovanjem obratnih sredstev iz ene pojavne oblike v drugo. V SRS je opredeljen kot razmerje med poslovnimi odhodki v letu dni in povprečnim stanjem obratnih sredstev.

$$\text{Koeficient obračanja obratnih sredstev} = \frac{\text{poslovni odhodki v letu dni}}{\text{povprečno stanje obratnih sredstev}} \quad (11)$$

Trajanje enega obrata je opredeljeno kot razmerje med številom dni v letu in koeficientom obračanja in nam pove, v koliko dneh se obratna sredstva preoblikujejo v osnovno denarno obliko.

$$\text{Trajanje enega obrata} = \frac{\text{število dni v letu}}{\text{koeficient obračanja}} \quad (12)$$

Poleg koeficienta obračanja celotnih obratnih sredstev lahko izračunamo tudi koeficiente obračanja posameznih postavk obratnih sredstev. Koeficient obračanja zalog nam pove, kolikokrat se zaloge podjetja obrnejo v prodajo v enem letu. Višji koeficient obračanja zalog v primerjavi s predhodnim obdobjem ponavadi pomeni boljše upravljanje z zalogami, boljše likvidnost in boljše prodajo, vendar pa lahko previsok koeficient pomeni tudi izgube zaradi premajhnih zalog (Mramor, 1993, str. 168). Koeficient obračanja terjatev pa nam pove, kolikokrat letno se v denarna sredstva obrnejo terjatve. Kaže nam tudi sposobnost posloводства podjetja pri izterjavi terjatev.

V Tabeli 13 je prikazan izračun koeficienta obračanja obratnih sredstev, koeficienta obračanja zalog in koeficienta obračanja kratkoročnih poslovnih terjatev ter pripadajoče trajanje obrata posameznih postavk. Pri izračunu trajanja obrata sem za leto 2007 upoštevala 365 dni, za leto 2008, ki je bilo prestopno, pa 366 dni.

Tabela 13: Koeficienti obračanja obratnih sredstev, terjatev in zalog podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Poslovni odhodki	120.528.052	116.488.520	103,5
2. Poslovni prihodki	123.807.102	119.591.611	103,5
3. Povprečno stanje obratnih sredstev	37.715.007	34.586.753	109,0
4. Povprečno stanje terjatev	25.840.689	20.947.107	123,4
5. Povprečno stanje zalog	11.531.600	13.257.751	87,0
6. Koeficient obračanja obratnih sred. (1/3)	3,2	3,4	94,9
7. Trajanje enega obrata	114,5	107,4	105,7
8. Koeficient obračanja terjatev (2/4)	4,8	5,7	83,9
9. Trajanje enega obrata	76,4	64,0	119,5
10. Koeficient obračanja zalog (1/5)	10,5	8,8	119,0
11. Trajanje enega obrata	35,0	41,5	84,3

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008; Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za januar-december 2008.

Iz Tabele 13 je razvidno, da se je koeficient obračanja obratnih sredstev v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zmanjšal za 5,1 %, kar pomeni, da so bila obratna sredstva v letu 2008 vezana dalj časa in so se v povprečju obrnila v 114,5 dneh, medtem ko so v letu 2007 za obrat potrebovala 107,4 dni. Podjetje je torej v letu 2008 poslovalo manj učinkovito, saj so se obratna sredstva obračala počasneje. Koeficient obračanja terjatev se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšal za 16,1 %. Trajanje enega obrata se je povečalo za 19,5 %, in sicer iz 64 dni na

76,4 dni. Počasnejše obračanje terjatev je za podjetje neugodno, saj traja dalj časa, da se terjatve obrnejo v denarna sredstva. Koefficient obračanja zalog se je v letu 2008 povečal za 19 %. Zaloge so se v letu 2007 v povprečju obrnile v 41,5 dneh, v letu 2008 pa se je trajanje obrata zmanjšalo za 15,7 % in so se zaloge v povprečju obrnile v 35 dneh, kar je imelo ugoden vpliv na uspešnost poslovanja.

5 ANALIZA FINANCIRANJA

Analiza financiranja je proces spoznavanja poslovanja podjetja z vidika problematike financiranja podjetja oziroma z vidika finančne funkcije v podjetju (Franetič, 1995, str. 130). Naloga finančne funkcije je zagotoviti dovolj denarja za plačilo zapadlih obveznosti s čim manjšimi stroški (Kavčič, Klopučar Mirovič, Vidic, 2007, str. 553). Obravnavanje financiranja v podjetju se nanaša na priskrbo in uporabo sredstev, gospodarjenje z njimi, vračanje sredstev njihovim virom, razporejanje finančnih izidov in na nastala finančna razmerja (Repovž & Peterlin, 2000, str. 73).

Financiranje je delni proces, ki napaja vse druge delne procese v podjetju s potrebnimi finančnimi sredstvi. V financiranju se torej na določen način sintetizira in odraža celota poslovanja podjetja (Pučko, 2005, str. 126). Financiranje kot del poslovnega procesa mora omogočati nabavo poslovnih prvin in hkrati poravnavanje obveznosti, ki jih ima podjetje. Naloga financiranja v podjetju je poleg zagotavljanja potrebnih sredstev in njihovega primerne preoblikovanja tudi skrb za njihovo pravočasno vračanje. Vsa dobljena posojila mora podjetje ob določenem roku vrniti in poravnati vse druge obveznosti. Glede na rok, v katerem podjetje začne vračati sredstva, razlikujemo takojšnje, kratkoročne, dolgoročne in trajne obveznosti do virov sredstev (Turk & Melavc, 1991, str. 113).

Financiranje podjetja delimo na pasivno financiranje, ki se nanaša na priskrbo finančnih virov oziroma finančnih sredstev, in na aktivno financiranje, ki pomeni vlaganje finančnih sredstev v druge oblike sredstev podjetja (Pučko, 2005, str. 127). Pasivno financiranje ustvarja določen sestav obveznosti do virov sredstev, aktivno financiranje pa določen sestav sredstev podjetja.

Celotna sredstva podjetja morajo biti enaka celotnim obveznostim do virov sredstev. Gre za temeljno formalno ravnovesje v podjetju, ki je razvidno iz bilance stanja sredstev in virov sredstev. Znotraj tega ravnovesja pa lahko pride do velikih in pomembnih neravnovesij. Opazovanje financiranja je zato osredotočeno predvsem na odkrivanje možnih neravnovesij, ki vplivajo na poslovno uspešnost in na raven tveganja, ki mu je poslovanje podjetja izpostavljeno (Pučko, 2004, str. 126).

Struktura virov, kazalci plačilne sposobnosti in kazalci finančne stabilnosti kažejo predvsem finančno uspešnost podjetja (Pučko & Rozman, 1998, str. 85).

5.1 OBSEG IN STRUKTURA OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV

Obveznosti do virov sredstev najdemo na pasivni strani bilance stanja, kjer jih razporejamo po načelu zapadlosti oziroma glede na rok, v katerem začne podjetje vračati sredstva. Najprej prikazujemo tiste vire sredstev, ki imajo najdaljši rok zapadlosti oziroma ga sploh nimajo (kapital), na koncu pa tiste, ki imajo najkrajši rok zapadlosti (kratkoročne obveznosti) (Igličar & Hočevar, 1997, str. 53). Obveznosti do virov sredstev so razčlenjene na kapital, dolgoročne rezervacije, dolgoročne in kratkoročne obveznosti ter pasivne časovne razmejitve.

Pri spremljanju obsega in strukture obveznosti do virov sredstev ugotavljamo, od katerih virov podjetje nabavlja finančne vire, kakšno sestavo virov ima in tudi ustreznost te sestave. Obveznosti do virov sredstev so lahko obveznosti do tujih ali vračljivih virov in obveznosti do lastnih ali nevračljivih virov (Pučko, 2004, str. 128). Kjer obstaja obveznost vračanja sredstev, govorimo zlasti o obveznostih plačila, o posojilih, obveznicah in podobno. Kjer pa obveznosti vračanja sredstev ni, govorimo o kapitalu, ki torej predstavlja lastni in nevračljivi vir poslovnih sredstev (Pučko & Rozman, 1998, str. 77).

Tabela 14: Obseg (v EUR) in struktura (v %) obveznosti do virov sredstev podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
Kapital	107.457.561	52,7	109.310.785	55,1	98,3
Rezervacije in dolgoročne PČR	44.695.783	21,9	46.687.203	23,5	95,7
Dolgoročne obveznosti	12.783.925	6,3	7.827.238	4,0	163,3
Kratkoročne obveznosti	37.686.552	18,5	33.344.578	16,8	113,0
Kratkoročne PČR	1.209.387	0,6	1.194.012	0,6	101,3
SKUPAJ	203.833.208	100,0	198.363.816	100,0	102,8

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Iz Tabele 14 je razvidno, da so se obveznosti do virov sredstev v primerjavi z letom 2007 povečale za 2,8 %. Kapital podjetja je sestavljen iz osnovnega kapitala in prenesene čiste izgube iz prejšnjih let, in je leta 2007 znašal 109.310.785 EUR. V primerjavi z letom 2007 se je kapital v letu 2008 zmanjšal za 1,7 %. Rezervacije in dolgoročne pasivne časovne razmejitve so se v primerjavi z letom 2007 zmanjšale za 4,3 %, prav tako se je zmanjšal njihov delež v strukturi obveznosti do virov sredstev. Dolgoročne finančne obveznosti do bank se nanašajo na dolgoročna posojila. V primerjavi z letom 2007 so se torej bistveno povečale dolgoročne finančne obveznosti iz naslova dolgoročnih prejetih kreditov od bank, in sicer za 63,3 %. Kratkoročne obveznosti so v primerjavi z letom 2007 višje za 13 %. Višje so tako kratkoročne finančne obveznosti kot tudi kratkoročne poslovne obveznosti. Podjetje je v obeh letih med pasivne časovne razmejitve evidentiralo neizkoriščene dopuste, ostale pasivne časovne razmejitve pa sestavlja DDV od danih predujmov.

5.1.1 Finančna varnost

Finančno varnost lahko v podjetju ocenjujemo z izračunom stopnje kapitalizacije. Podjetje je finančno varnejše, če ima v celotnih virih sredstev več lastnega kapitala kot tujih virov. Poleg stopnje kapitalizacije sem v nadaljevanju izračunala še stopnjo zadolženosti ter stopnji dolgoročnosti in kratkoročnosti financiranja.

Stopnja kapitalizacije je opredeljena kot razmerje med lastnimi in vsemi viri in nam pove, kolikšen je delež kapitala v vseh virih. Če stopnjo kapitalizacije računamo z vsemi viri sredstev v imenovalcu, mora biti stopnja kapitalizacije po izkustvenem priporočilu vsaj 0,5. Podjetje naj namreč ne bi imelo več kot polovico obveznosti do tujih virov sredstev. Deleža lastnih in tujih virov naj bi torej bila približno 50 %. Lastni kapital naj bi namreč pokrival vse tuje vire, ker je s tem tuja naložba varnejša, hkrati pa prevelik delež tujih virov lahko okrni samostojnost podjetja (Pučko & Rozman, 1998, str. 83). Stopnja zadolženosti pa je opredeljena kot razmerje med tujimi in vsemi viri in pove, kolikšen delež tujih virov je v vseh virih (Pučko, 2004, str. 129). Stopnjo kapitalizacije in stopnjo zadolženosti prikazuje Tabela 15. Pri izračunu so med lastnimi viri upoštevane rezervacije in dolgoročne pasivne časovne razmejitev ter kapital, med tujimi viri pa dolgoročne in kratkoročne obveznosti ter kratkoročne pasivne časovne razmejitev.

Tabela 15: Stopnja kapitalizacije in stopnja zadolženosti v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Lastni viri	152.153.344	155.997.988	97,5
2. Tuji viri	51.679.864	42.365.828	122,0
3. Vsi viri	203.833.208	198.363.816	102,8
Stopnja kapitalizacije (v %) (1/3)	74,6	78,6	94,9
Stopnja zadolženosti (v %) (2/3)	25,4	21,4	118,7

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

Stopnja kapitalizacije je bila v obeh obravnavanih letih večja od priporočene vrednosti. V primerjavi z letom 2007 se je stopnja kapitalizacije nekoliko zmanjšala, in sicer za 5,1 %. Vzrok je v povečanju kratkoročnih sredstev na račun tujih dolgoročnih virov. Leta 2007 je podjetje z lastnimi viri pokrivalo 78,6 % obveznosti do virov sredstev, leta 2008 pa 74,6 %. Stopnja zadolženosti se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 18,7 %. Podjetje je tako leta 2007 s tujimi viri pokrivalo 21,4 % obveznosti do virov sredstev, leta 2008 pa 25,4 %. Glede na podatke v tabeli lahko razberemo, da je podjetje finančno varno, saj ima delež lastnih virov večji od priporočene vrednosti. Visok delež kapitala namreč zmanjšuje nevarnost, da bi nastopila nelikvidnost.

V Tabeli 16 na strani 25 sta prikazani stopnji dolgoročnosti in kratkoročnosti financiranja v podjetju Premogovnik Velenje. Dolgoročne vire sestavljajo kapital, dolgoročne obveznosti ter

rezervacije in dolgoročne pasivne časovne razmejitve. Kratkoročni viri pa so sestavljeni iz kratkoročnih obveznosti in kratkoročnih pasivnih časovnih razmejitev.

Stopnja dolgoročnosti financiranja se je v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 2 %, predvsem zaradi približno enake ravni kapitala kot v letu 2007 in zaradi povečanja kratkoročnih obveznosti v strukturi virov. Podjetje je leta 2007 sredstva financiralo z 82,6 % dolgoročnih virov in 17,4 % kratkoročnih virov. Leta 2008 se je stopnja dolgoročnosti financiranja zmanjšala, stopnja kratkoročnosti financiranja pa se je povečala za 9,6 %.

Tabela 16: Stopnja dolgoročnosti in kratkoročnosti financiranja v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Dolgoročni viri	164.937.269	163.825.226	100,7
2. Kratkoročni viri	38.895.939	34.538.590	112,6
3. Vsi viri	203.833.208	198.363.816	102,8
Stopnja dolgoročnosti financiranja (v %) (1/3)	80,9	82,6	98,0
Stopnja kratkoročnosti financiranja (v %) (2/3)	19,1	17,4	109,6

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

5.2 RAZMERJA MED SREDSTVI IN VIRI FINANCIRANJA

Z ustvarjenim sestavom sredstev in obveznosti do virov sredstev so vzpostavljena tudi povsem določena razmerja med sredstvi in obveznostmi do virov sredstev, ki skrivajo v sebi problem smotrnosti ali problem namenskosti financiranja v nekem podjetju (Pučko, 2004, str. 126).

Razmerja med sredstvi, razmerja med viri, in zlasti razmerja med sredstvi in viri kažejo na značilnosti poslovanja. Razvidna so iz bilance stanja, ki kaže celotno poslovanje podjetja. Tako lahko na osnovi podatkov iz bilance stanja izračunamo kazalce, s katerimi ugotovljamo finančno zdravje podjetja. Razdelimo jih lahko v dve skupini, in sicer na kazalce, ki kažejo dolgoročno finančno stabilnost podjetja in kazalce plačilne sposobnosti, ki kažejo kratkoročno finančno stabilnost podjetja (Franečič, 1995, str. 129–131).

5.2.1 Plačilna sposobnost

Za sprejemanje finančnih odločitev je pomembno, da podjetje razpolaga z denarjem in da je razpoložljiva velikost denarja usklajena z velikostjo zapadlih obveznosti (Repovž & Peterlin, 2000, str. 77). S plačilno sposobnostjo tako označujemo sposobnost podjetja, da v danem trenutku z denarnimi sredstvi poravnava svoje zapadle obveznosti. Podjetje je plačilno sposobno, če sproti poravnava svoje zapadle obveznosti, oziroma če ima večja ali enaka denarna sredstva, kot so zapadle obveznosti. Za nemoteno poslovanje podjetja je plačilna sposobnost izredno pomembna (Škerbic, 1992, str. 238).

Za zagotavljanje plačilne sposobnosti podjetja je pomembna primerna sestava kratkoročnih sredstev ter primerna hitrost obračanja oziroma hitrost preoblikovanja sredstev iz posamezne pojavne oblike v denarno obliko (Rebernik, 1999, str. 268).

Razmerje med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi je plačilna sposobnost podjetja. Kratkoročne obveznosti pomenijo, da jih bo treba kmalu poravnati, za njihovo poravnavo pa so potrebna kratkoročna sredstva (Pučko & Rozman, 1998, str. 84). Če je kazalnik plačilne sposobnosti enak ali večji od 1, potem je podjetje sposobno poravnati svoje obveznosti. V primeru, da je kazalnik plačilne sposobnosti manjši od 1, pa ima podjetje težave v plačilni sposobnosti.

Plačilno sposobnost podjetja ugotavljamo s pomočjo različnih kazalnikov, ki kažejo doseženo kratkoročno finančno ravnovesje, ki je potrebno za zagotovitev nemotenega financiranja. Kazalnike plačilne sposobnosti velikokrat imenujemo tudi kazalnike vodoravnega finančnega ustroja, pri katerih primerjamo posamezne postavke sredstev s posameznimi postavkami obveznosti do virov sredstev (Hočevar et al., 2001, str. 415).

Hitri koeficient ali koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti nam kaže sposobnost podjetja, da poravna svoje kratkoročne obveznosti s svojimi likvidnimi sredstvi (to so denarna sredstva in kratkoročne finančne naložbe) oziroma sposobnost podjetja, da poravna kratkoročne obveznosti pred koncem poslovnega cikla (Stolowy & Lebas, 2006, str. 76).

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (13)$$

Pospešeni koeficient ali koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti nam kaže razmerje med vsoto likvidnih sredstev in kratkoročnih terjatev in kratkoročnimi obveznostmi. Njegova vrednost naj bi po izkustvenem priporočilu znašala vsaj 1, vendar se spreminja po posameznih panogah. V primerjavi s kratkoročnim koeficientom, ki ga prikazuje enačba (15), je pospešeni koeficient boljše merilo plačilne sposobnosti, saj v števcu vsebuje kategorije, ki so denarna sredstva ali kratkoročna sredstva blizu denarja (Hočevar et al., 2001, str. 418).

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{\text{likvidna sredstva} + \text{kratkoročne terjatve}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (14)$$

Kratkoročni koeficient ali koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti nam kaže sposobnost podjetja, da poravna svoje kratkoročne obveznosti s svojimi kratkoročnimi sredstvi (Stolowy & Lebas, 2006, str. 75). Po izkustvenem priporočilu naj bi njegova vrednost znašala vsaj 2, vendar pa se vrednost, ki naj bi še zagotavljala plačilno sposobnost, razlikuje glede na značilnosti poslovanja v posamezni panogi (Mramor, 1993, str. 166).

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (15)$$

Vse tri kazalnike prikazuje Tabela 17. Hitri koeficient se je v primerjavi z letom 2007 sicer izboljšal za 218,5 %, vendar je njegova vrednost še vedno pod 1. Leta 2007 je bilo podjetje z likvidnimi sredstvi sposobno poravnati 3,8 % vseh svojih kratkoročnih obveznosti, leta 2008 pa 12,2 %. Pospešeni koeficient se je v primerjavi z letom 2007 prav tako izboljšal, vendar je še vedno pod 1. Podjetje je bilo leta 2007 sposobno 70 % svojih kratkoročnih obveznosti poravnati z likvidnimi sredstvi in kratkoročnimi terjatvami, leta 2008 pa 90,8 %. Kratkoročni koeficient se je v primerjavi z letom 2007 povečal za 10,3 % in znaša 1,19, kar je za podjetje Premogovnik Velenje ugodno. Podjetje je bilo v obeh letih plačilno sposobno in je svoje kratkoročne obveznosti lahko krilo s kratkoročnimi sredstvi.

Tabela 17: Kazalniki plačilne sposobnosti podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Kratkoročna sredstva	44.757.101	35.899.389	124,7
2. Likvidna sredstva	4.598.315	1.277.370	360,0
3. Likvidna sredstva + kratkoročne terjatve	34.223.438	23.333.625	146,7
4. Kratkoročne obveznosti	37.686.552	33.344.578	113,0
Hitri koeficient (2/4)	0,122	0,038	318,5
Pospešeni koeficient (3/4)	0,908	0,700	129,8
Kratkoročni koeficient (1/4)	1,188	1,077	110,3

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

5.2.2 Finančna stabilnost

Finančno stabilnost podjetja predstavlja razmerje med dolgoročnimi viri in dolgoročnimi sredstvi. Več kot je dolgoročnih virov v primerjavi z dolgoročnimi sredstvi, bolj je podjetje finančno stabilno (Pučko & Rozman, 1998, str. 85).

$$\text{Koeficient finančne stabilnosti} = \frac{\text{dolgoročni viri sredstev}}{\text{dolgoročno vezana sredstva}} \quad (16)$$

Koeficient finančne stabilnosti je najpomembnejši kazalnik dolgoročnega finančnega ravnovesja. Če hoče podjetje finančno stabilno poslovati, mora biti vrednost koeficienta finančne stabilnosti okrog 1. Če je vrednost koeficienta pod 1, ima podjetje najverjetneje težave pri ohranjanju svoje likvidnosti, saj del dolgoročno vezanih sredstev financira s kratkoročnimi viri. V primeru, da koeficient preseže vrednost 1, pa ima podjetje prevelike dolgoročne vire sredstev, kar je praviloma nesmotrno, saj preveč angažiranih lastnih virov sredstev onemogoča podjetju izkoriščati finančni vzvod, kar vpliva na nižjo donosnost lastnega kapitala. Poleg tega pa so dolgoročni viri sredstev praviloma dražji od kratkoročnih virov (Pučko, 2004, str. 137).

Iz Tabele 18 na strani 28 je razvidno, da je bilo podjetje v obeh obravnavanih letih finančno stabilno, saj je vrednost koeficienta finančne stabilnosti znašala približno 1. Koeficient finančne stabilnosti se je sicer v primerjavi z letom 2007 povečal za 2,8 %. Podjetje je bilo v

obeh letih sposobno financirati vsa dolgoročna sredstva z dolgoročnimi viri sredstev in pokriti tudi del kratkoročnih sredstev.

Tabela 18: Koeficient finančne stabilnosti podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I_{08/07}
1. Dolgoročni viri sredstev	164.937.269	163.825.226	100,7
2. Dolgoročno vezana sredstva	159.076.107	162.464.427	97,9
Koeficient finančne stabilnosti (1/2)	1,04	1,01	102,8

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008.

6 ANALIZA ZAPOSLENIH

Podjetje ne more delovati brez zaposlenih, kajti samo zaposleni razpolagajo z določeno delovno silo oziroma potencialnimi umskimi in fizičnimi sposobnostmi, katerih trošenje pomeni opravljanje dela. Človek s svojim delom zavestno in smotrno deluje na delovna sredstva in delovne predmete s ciljem ustvariti proizvode ali storitve (Pučko & Rozman, 1998, str. 39).

Kadri, ki jih ima podjetje, objektivno pomenijo določen delovni potencial, ki ima praviloma pomemben vpliv na uspešnost poslovanja podjetja. Podjetja morajo zato zaposlene spremljati in ocenjevati z vseh vidikov, ki pomembneje določajo uspešnost poslovanja (Pučko, 2005, str. 62). Ti vidiki so predvsem obseg zaposlenih in njihove različne strukture, dinamika zaposlenih ter izkoriščenost delovnega časa v podjetju, ki jih v nadaljevanju tudi analiziram.

Kadrovska funkcija v podjetju mora zagotoviti, da ima podjetje vedno na voljo toliko zaposlenih, kot jih potrebuje v proizvodnem procesu, in da imajo take sposobnosti in zmožnosti, da lahko opravljajo svoje delo. Naloga kadrovske funkcije je torej zagotavljanje takšnih kadrov, da bodo ostale funkcije v podjetju delovale optimalno, tj. z minimalnimi stroški (Kavčič et al., 2007, str. 275–276).

Kadri so poleg organizacije dela in tehnologije eden ključnih dejavnikov razvoja podjetja, zato je v podjetju potrebno poskrbeti za ustrezno ravnanje z njimi, da bi bile njihove zmožnosti kar najbolj izkoriščene (Krevs, 1995, str. 93–94). Kadrovska funkcija mora torej skrbeti za ustrezno usposobljenost, izobraževanje in motiviranje zaposlenih.

6.1 ŠTEVILO ZAPOSLENIH

Število zaposlenih v podjetju lahko ugotavljamo na več načinov. Eden izmed njih je ugotavljanje števila zaposlenih po kadrovski evidenci, kjer so prikazani vsi zaposleni v podjetju. Drug način je ugotavljanje števila zaposlenih glede na število delavcev, ki so prišli na delo v določenem dnevu. Število zaposlenih lahko ugotovimo tudi s posnemanjem stanja zaposlenih po delovnih mestih na določen trenutek. Kot število zaposlenih pa lahko

upoštevamo tudi neko povprečno stanje zaposlenih v določenem obdobju. Ugotovljeni obseg kadra je torej glede na izbiro načina opazovanja zaposlenih različen (Pučko, 2004, str. 66).

Tabela 19 prikazuje število zaposlenih na začetku in na koncu posameznega obdobja ter povprečno letno število zaposlenih v podjetju Premogovnik Velenje.

Podjetje Premogovnik Velenje po številu zaposlenih spada med večja slovenska podjetja. Leta 2007 je bilo namreč v podjetju povprečno letno zaposlenih 1658 delavcev, leta 2008 pa 1504 delavcev. Povprečno letno število zaposlenih se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšalo za 9,3 %. Število zaposlenih se je od začetka do konca leta 2007 zmanjšalo za 187 zaposlenih oziroma za 10,6 %. Število zaposlenih od začetka leta 2008 do konca leta 2008 pa se je zmanjšalo za 146 zaposlenih oziroma za 9,3 %. V podjetju nameravajo s stalnimi racionalizacijami poslovanja do leta 2014 zmanjšati število zaposlenih na 1200, s čimer bi se zmanjšali stroški dela, ki na strani odhodkov predstavljajo največji delež.

Tabela 19: Število zaposlenih v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I _{08/07}
Število zaposlenih na dan 1.1.	1574	1761	89,4
Število zaposlenih na dan 31.12.	1428	1574	90,7
Povprečno letno število zaposlenih	1504	1658	90,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

6.2 STAROSTNA STRUKTURA ZAPOSLENIH

Za prikaz starostne strukture zaposlenih so v podjetju Premogovnik Velenje oblikovali štiri starostne razrede, ki so prikazani v Tabeli 20.

Tabela 20: Starostna struktura zaposlenih v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

Starostni razredi	Leto 2008		Leto 2007		I _{08/07}
	Št. delavcev	%	Št. delavcev	%	
do 30 let	264	18,5	257	16,3	102,7
od vključno 30 do 40 let	412	28,8	422	26,8	97,6
od vključno 40 do 50 let	658	46,1	782	49,7	84,1
nad vključno 50 let	94	6,6	113	7,2	83,2
SKUPAJ	1428	100,0	1574	100,0	90,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Število zaposlenih mlajših od 30 let se je leta 2008 v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 2,7 %, prav tako se je povečal njihov delež v strukturi vseh zaposlenih. Povečal se je tudi delež zaposlenih v starostnem razredu od vključno 30 do 40 let. Delež zaposlenih mlajših od 40 let se je tako v primerjavi z letom 2007 povečal za 4,2 odstotne točke in je predvsem posledica zaposlovanja pripravnikov. Več kot polovico zaposlenih v podjetju predstavljajo

zaposleni starejši od 40 let, katerih število se je leta 2008 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo predvsem zaradi upokojevanja.

6.3 IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH

V podjetju Premogovnik Velenje sistematično investirajo v znanje in načrtno skrbijo za izobraževanje zaposlenih. Delež zaposlenih z visoko in srednjo stopnjo izobrazbe se tako povečuje, medtem ko se delež zaposlenih s IV., II. in I. stopnjo izobrazbe zmanjšuje. Poleg tega v podjetju z izobraževanjem in usposabljanjem zaposlenih skrbijo za ustrezno strokovno usposobljenost zaposlenih. Največ internih izobraževanj je bilo namenjeno izobraževanju in usposabljanju za proizvodni proces in varnost, okoljskemu izobraževanju in usposabljanju za prenavo procesov.

Iz Tabele 21 je razvidno, da največji delež predstavljajo zaposleni s IV. stopnjo izobrazbe, ki predstavljajo skoraj polovico zaposlenih v podjetju. Njihovo število se je sicer v primerjavi z letom 2007 zmanjšalo za 14,2 %. Prav tako se je zmanjšalo število zaposlenih s I. in II. stopnjo izobrazbe, kar je posledica upokojevanja, izobraževanja delavcev ob delu in tudi kadrovske politike. Delež zaposlenih s V. stopnjo izobrazbe se je v primerjavi z letom 2007 sicer povečal, vendar se je njihovo število zmanjšalo za 4,2 %. Število zaposlenih s VI. in VII./1 stopnjo izobrazbe pa se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečalo za 7,4 % oziroma za 4,9 %.

Tabela 21: Izobrazbena struktura zaposlenih v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

Stopnja izobrazbe	Št. zaposlenih na dan 31.12.2008	%	Št. zaposlenih na dan 31.12.2007	%	I _{08/07}
I.	49	3,4	58	3,7	84,5
II.	54	3,8	67	4,2	80,6
IV.	697	48,8	812	51,6	85,8
V.	413	28,9	431	27,4	95,8
VI.	116	8,1	108	6,9	107,4
VII./1	86	6,0	82	5,2	104,9
VII./2	11	0,8	13	0,8	84,6
VIII.	2	0,1	3	0,2	66,7
SKUPAJ	1428	100,0	1574	100,0	90,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

6.4 DINAMIKA ZAPOSLENIH

Stalnost zaposlenih je pomembna za doseganje ugodnih proizvodnih rezultatov, zato morajo podjetja količinsko ovrednotiti gibanje zaposlenih in tudi spremljati vzroke za odhode kadra. V ta namen podjetje opravi odhodni intervju, s pomočjo katerega ugotovi vzroke za odhod. Glavni pripomoček za spremljanje dinamike zaposlenih je bilanca gibanja zaposlenih, ki

prikazuje vsa povečanja in vsa zmanjšanja števila zaposlenih v podjetju in tudi fluktuacijo osebja, ki predstavlja glavno obliko dinamike osebja (Pučko, 2005, str. 67).

Fluktuacija osebja v podjetju je posledica različnih vzrokov. V primeru normalne fluktuacije podjetju ni potrebno ukrepati, povzročajo jo namreč upokojitve zaposlenih, nesreče pri delu, poklicne bolezni in odhodi zaradi invalidnosti, zahteve po drugačnem delu in opustitve dela, ki izvirajo iz vzrokov, ki niso vezani na podjetje. Neto fluktuacija pa nastaja zaradi notranjih vzrokov v podjetju, ki so povezani s prenizkimi plačami, nezadovoljstvom z delovnimi pogoji in medosebnimi odnosi v podjetju, pomanjkanjem možnosti za osebni razvoj ali napredovanje, neorganiziranostjo v podjetju ipd. Neto fluktuacija negativno vpliva na uspešnost poslovanja, saj novozaposleni delavci ponavadi dosegajo nižjo produktivnost kot prejšnji delavci. Poleg tega jih je potrebno uvesti in usposobiti za delo, kar podjetju povzroča dodatne stroške (Pučko, 2005, str. 68).

Fluktuacijo osebja določimo s pomočjo bruto koeficienta fluktuacije, ki je opredeljen kot razmerje med številom zamenjanega osebja v obdobju in povprečnim številom zaposlenih v tem obdobju. Poleg bruto koeficienta fluktuacije sem izračunala tudi neto koeficient fluktuacije in koeficient fluktuacije odhodov, kar prikazuje Tabela 22.

Tabela 22: Bilanca gibanja zaposlenih v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I _{08/07}
1. Število zaposlenih na dan 1.1.	1574	1761	89,4
2. Prihodi v obdobju od 1.1. do 31.12.	62	34	182,4
3. Odhodi v obdobju od 1.1. do 31.12.	208	221	94,1
4. Število zaposlenih na dan 31.12.	1428	1574	90,7
5. Bruto število zamenjav (2+3)	270	255	105,9
6. Neto število zamenjav (2-3)	-146	-187	78,1
7. Povprečno število zaposlenih v obdobju	1504	1658	90,7
8. Koeficient fluktuacije odhodov (v %) (3/7)	13,8	13,3	103,8
9. Bruto koeficient fluktuacije (v %) (5/7)	17,9	15,4	116,7
10. Neto koeficient fluktuacije (v %) (6/7)	-9,7	-11,3	86,1

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Iz Tabele 22 je razvidno, da je bila dinamika zaposlenih v podjetju precej velika. Koeficient fluktuacije odhodov je v letu 2007 znašal 13,3 %, v letu 2008 pa 13,8 % in se je torej v primerjavi z letom 2007 povečal za 3,8 %. Leta 2007 je delovno razmerje prenehalo 221 delavcem, leta 2008 pa 208 delavcem. Največ odhodov v obeh letih je bilo zaradi upokojitve, veliko pa tudi zaradi prerazporeditev delavcev znotraj družb Skupine Premogovnik Velenje. V letu 2007 je bilo v podjetju 34 novih zaposlitev, v letu 2008 pa je delovno razmerje sklenilo 62 delavcev. Delež prihodov se je v primerjavi z letom 2007 povečal za 82,4 %. Število zaposlenih se je v obeh letih zmanjšalo, kar nam kaže neto število zamenjav. Neto koeficient fluktuacije je v obeh letih negativen, saj je bilo v podjetju več odhodov kot prihodov. Bruto

koeficient fluktuacije se je v primerjavi z letom 2007 povečal za 16,7 % in je v letu 2008 znašal 17,9 %.

6.5 IZKORIŠČENOST DELOVNEGA ČASA

Zaposleni so, kot že rečeno, delovni potencial podjetja. Kako dobro ga podjetje izkoristi pa je odvisno od izkoriščenosti delovnega časa, ki je na voljo zaposlenim (Pučko, 2005, str. 69). Rezultati proizvodnega procesa torej niso odvisni le od števila zaposlenih in njihovih lastnosti, ampak tudi od pravilne izkoriščenosti delovnega časa (Bešter & Bregar, 1998, str. 88). Izkoriščenost delovnega časa spremljamo in ocenjujemo na podlagi izdelane bilance koledarskega sklada delovnega časa. Iz bilance koledarskega sklada delovnega časa lahko izračunamo tudi stopnjo izkoriščenosti delovnega časa, ki je opredeljena kot razmerje med številom opravljenih plačanih delovnih ur in možnim koledarskim skladom delovnih ur.

Tabela 23 prikazuje stopnjo izkoriščenosti delovnega časa podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008.

Tabela 23: Stopnja izkoriščenosti delovnega časa v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	Leto 2007	I _{08/07}
1. Povprečno število zaposlenih	1504	1658	90,7
2. Število delovnih dni v letu	250	228	109,6
3. Možni koledarski sklad delovnih ur (1*2*8 ur)	3.008.000	3.024.192	99,5
4. Število plačanih opravljenih ur	2.749.615	2.843.643	96,7
Stopnja izkoriščenosti delovnega časa (4/3)	91,4	94,0	97,2

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Na podlagi izračuna v Tabeli 23 lahko ugotovimo, da se je stopnja izkoriščenosti delovnega časa v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 2,8 %. Stopnja izkoriščenosti delovnega časa se je tako iz 94 % v letu 2008 zmanjšala na 91,4 %. Razlog za to je predvsem v zmanjšanju povprečnega števila zaposlenih, ki se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšalo za 9,3 %.

7 ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ

7.1 ANALIZA PRODAJE

Vsebina prodajne funkcije je prodaja proizvodov in storitev ter varstvo proizvodov oziroma blaga pri trgovinskih podjetjih. Naloga prodajne funkcije je na podlagi proučevanja prodajnega trga ugotoviti kaj prodajati, komu prodajati, po kakšni ceni prodajati, kako pospeševati prodajo itd. Končni rezultat prodajne funkcije je ustvarjen celotni prihodek in plačane terjatve do kupcev (Kavčič et al., 2007, str. 498).

Obseg in struktura prodaje imata velik vpliv na doseženo poslovno uspešnost podjetja. Ocenjevanje obsega prodaje največkrat temelji na predhodnem obdobju ali načrtovanem obsegu prodaje.

Prodajo lahko spremljamo in ocenjujemo po različnih strukturah prodaje, in sicer (Pučko, 2005, str. 112):

- po prodajnih trgih,
- po vrstah proizvodov,
- po vrstah prodaje,
- po prodaji izdelkov, trgovskega blaga, materiala in odpadkov,
- po stopnji uvednosti proizvodov ali storitev v poslovni program,
- po ABC-metodi idr.

Glede na razpoložljivost podatkov, sem lahko analizirala obseg in strukturo prodaje podjetja Premogovnik Velenje po prodajnih trgih ter obseg in strukturo prodaje po kupcih premoga. Tabela 24 prikazuje prihodke od prodaje podjetja Premogovnik Velenje glede na prodajni trg.

Iz tabele je razvidno, da so se prihodki od prodaje v letu 2008 glede na leto 2007 nekoliko povečali, in sicer za 4 %. Za enak odstotek so se povečali prihodki od prodaje na domačem trgu. Premogovnik Velenje deluje predvsem na domačem trgu, zato je delež prodaje na domačem trgu skoraj 100 %. Celotno letno količino izkopanega premoga namreč prodajo Termoelektrarni Šoštanj za proizvodnjo električne in toplotne energije, v letu 2008 pa so majhen del prodali tudi Termoelektrarni Trbovlje za proizvodnjo električne energije. Prihodki od prodaje na tujem trgu so se sicer povečali za 18,1 %, vendar pa v strukturi celotne prodaje predstavljajo zanemarljiv delež, zato to povečanje nima vpliva na povečanje celotne prodaje.

Tabela 24: Obseg (v EUR) in struktura (v %) prihodkov od prodaje po prodajnih trgih v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I _{08/07}
Prihodki od prodaje na domačem trgu	121.066.368	99,9	116.384.552	99,9	104,0
Prihodki od prodaje na tujem trgu	6.749	0,0	5.713	0,0	118,1
ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	121.073.117	100,0	116.390.265	100,0	104,0

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

V Tabeli 25 na strani 34 je prikazana prodaja premoga po kupcih premoga v letih 2007 in 2008. Kupci so pomembna določljivka poslovne uspešnosti podjetja, zato je potrebno poznati kupce in velikost njihovega odjema, poleg tega pa je za uspešnost poslovanja pomembno vedeti tudi, kakšna je trajnost poslovnih vezi podjetja s kupci (Pučko, 2005, str. 115).

Podjetje Premogovnik Velenje je imelo v letu 2007 samo enega kupca premoga, in sicer Termoelektrarno Šoštanj (v nadaljevanju TEŠ), kjer celotno količino premoga porabijo za proizvodnjo električne in toplotne energije. PV in TEŠ sta skozi premog neločljivo povezana in v tesni poslovni soodvisnosti. V letu 2008 so v podjetju podpisali pogodbo za dobavo

premoga tudi v Termoelektrarno Trbovlje (v nadaljevanju TET). V podjetju morajo poskušati zmanjšati veliko izpostavljenost do enega kupca, kar lahko storijo predvsem z iskanjem novih kupcev in povečevanjem prihodkov iz drugih dejavnosti.

Tabela 25: Obseg (v GJ) in struktura (v %) prodaje premoga po kupcih premoga v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

	Leto 2008	%	Leto 2007	%	I_{08/07}
TEŠ – za električno energijo	42.809.390	96,5	44.489.130	97,0	96,2
TEŠ – za toplotno energijo	1.398.087	3,2	1.365.673	3,0	102,4
TET – za električno energijo	147.454	0,3	/	/	/
SKUPAJ	44.354.931	100,0	45.854.803	100,0	96,7

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Prodaja premoga v letu 2008 je bila dosežena v višini 44.354.931 GJ, kar je 3,3 % manj kot v predhodnem letu. Iz Tabele 25 je razvidno, da se je prodaja premoga TEŠ za proizvodnjo električne energije zmanjšala za 3,8 %, prodaja premoga za proizvodnjo toplotne energije pa se je povečala za 2,4 %. V letu 2008 so v TET prvič prodali 147.454 GJ premoga za proizvodnjo električne energije.

7.2 ANALIZA PROIZVODNJE

Proizvajalna funkcija je temeljna izvajalna funkcija, pri kateri se prvine poslovnega procesa pretvarjajo v poslovne učinke oziroma proizvode ali opravljene storitve (Turk, 1991, str. 19). Prisotna mora biti v vsakem podjetju, saj brez proizvodnje ni potrebnih drugih funkcij.

Proizvodnjo lahko spremljamo in ocenjujemo s količinskega ali vrednostnega vidika, pri katerem spremljamo in ocenjujemo stroške proizvodnje. To so stroški, ki nastajajo v proizvodnji in imajo v proizvodnem podjetju običajno velik vpliv na poslovno uspešnost podjetja (Pučko, 2004, str. 86).

V Tabeli 26 sem analizirala količinski obseg proizvodnje premoga po posameznih obratih v podjetju Premogovnik Velenje.

Tabela 26: Obseg (v tonah) proizvodnje premoga v podjetju Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008

Obrat	Načrtovano 2008	Doseženo 2008	I_{D/N}	Načrtovano 2007	Doseženo 2007	I_{D/N}	I_{08/07}
Proizvodnja	4.244.948	3.839.365	90,4	3.701.930	3.891.644	105,1	98,7
Priprave	163.337	169.077	103,5	110.702	146.122	132,0	114,3
Proizvodnja v PV	4.408.285	4.008.442	90,9	3.812.632	4.037.766	105,9	99,3

Vir: Letno poročilo podjetja Premogovnik Velenje za leti 2007 in 2008.

Dosežena proizvodnja premoga v letu 2008 je bila 4.008.442 ton, kar je 0,7 % manj kot leto prej. Proizvodnja premoga v obratu Proizvodnja se je v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala za 1,3 %. Proizvodnja premoga v obratu Priprave pa se je povečala za 14,3 %. Poslovni načrt podjetja Premogovnik Velenje je v letu 2007 predvideval proizvodnjo 3.812.632 ton premoga. V letu 2007 je bila dosežena proizvodnja 4.037.766 ton, kar je 5,9 % več od načrtovane proizvodnje. Proizvodnja premoga je bila v tem letu v obeh obratih večja od načrtovane. Načrtovana proizvodnja v letu 2008 je bila 4.408.285 ton premoga, dosežena proizvodnja pa je znašala 4.008.442 ton, kar je 9,1 % manj od načrtovane proizvodnje. Proizvodnja premoga v obratu Proizvodnja je bila 9,6 % manjša od načrtovane, kar je razlog, da v letu 2008 ni bila dosežena proizvodnja premoga, ki je bila predvidena v poslovnem načrtu.

Proizvodnja premoga v GJ je leta 2007 znašala 45.841.633 GJ, leta 2008 pa 43.928.096 GJ. Stroškovna cena premoga v EUR/GJ je v letu 2007 znašala 2,393 EUR/GJ, v letu 2008 pa 2,758 EUR/GJ. Cilj podjetja je optimizacija stroškov pridobivanja premoga v cilju doseganja konkurenčne stroškovne cene premoga oziroma znižanja stroškov pridobivanja premoga na 2,25 EUR/GJ do konca leta 2014 (Premogovnik Velenje d.d., 2009, str. 16–22).

SKLEP

V diplomskem delu sem analizirala poslovanje podjetja Premogovnik Velenje v letih 2007 in 2008. V nadaljevanju navajam nekatere bistvene ugotovitve, do katerih sem prišla s primerjavo rezultatov poslovanja podjetja v omenjenih letih.

Analiza poslovanja podjetja Premogovnik Velenje je pokazala, da je podjetje v letih 2007 in 2008 poslovalo uspešno, saj je v obeh letih doseglo pozitiven poslovni izid oziroma dobiček. V primerjavi z letom 2007 se je čisti dobiček sicer zmanjšal za 57,9 %, predvsem zaradi 58 % povečanja finančnih odhodkov in 86,2 % povečanja odloženih davkov. Prav tako je na slabši poslovni izid v obeh letih vplivala sprememba vrednosti zalog premoga.

Uspešnost poslovanja sem analizirala s tremi kazalniki uspešnosti poslovanja. Produktivnost dela se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 povečala, saj so se povečali poslovni prihodki podjetja, število zaposlenih pa se je zmanjšalo. Ekonomičnost poslovanja je v obeh obravnavanih letih večja od 1, kar pomeni, da je podjetje poslovalo ekonomično in je v obeh letih doseglo dobiček. Dobičkonosnost kapitala, dobičkonosnost sredstev in dobičkovnost prihodkov se je v letu 2008 glede na predhodno leto zmanjšala za okoli 60 %, kar je posledica doseženega nižjega dobička v letu 2008 kot v letu 2007.

Analiza sredstev je pokazala, da so se celotna sredstva podjetja v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom povečala za 2,8 %, in sicer zaradi 24,6 % povečanja kratkoročnih sredstev, ki so se povečala predvsem zaradi povečanja kratkoročnih poslovnih terjatev. Največji delež v strukturi celotnih sredstev predstavljajo dolgoročna sredstva, ki so se v primerjavi z letom 2007 zmanjšala predvsem zaradi zmanjšanja opredmetenih osnovnih sredstev. Koeficient

obračanja obratnih sredstev se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšal za 5,1 %, kar pomeni, da so bila obratna sredstva v letu 2008 vezana dalj časa kot v letu 2007. Prav tako se je zmanjšal koeficient obračanja terjatev, in sicer za 16,1 %. Koeficient obračanja zalog pa se je zaradi manjšega povprečnega obsega zalog povečal za 19,0 %, kar pomeni, da so se zaloge v letu 2008 obračale hitreje kot v predhodnem letu.

Analiza financiranja je pokazala, da je v letu 2008 glede na predhodno leto prišlo do povečanja obveznosti do virov sredstev za 2,8 %, predvsem na račun povečanja dolgoročnih finančnih obveznosti do bank in povečanja kratkoročnih obveznosti. Stopnja kapitalizacije se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 5,1 %, predvsem zaradi povečanja kratkoročnih sredstev na račun tujih dolgoročnih virov. Stopnja zadolženosti se je povečala za 18,7 %. Vsi trije kazalci plačilne sposobnosti so se v letu 2008 na splošno izboljšali. Kratkoročni koeficient v letu 2008 dosega optimalno vrednost, medtem ko sta hitri in pospešeni koeficient kljub povečanju glede na predhodno leto še vedno pod priporočeno vrednostjo. Podjetje je bilo v obeh obravnavanih letih finančno stabilno, saj je vrednost koeficienta finančne stabilnosti znašala približno 1. V obeh letih je bilo torej podjetje sposobno financirati vsa dolgoročna sredstva z dolgoročnimi viri sredstev in pokriti tudi del kratkoročnih sredstev.

Analiza zaposlenih je pokazala, da se je njihovo število ob koncu leta 2008 v primerjavi s številom zaposlenih ob koncu leta 2007 zmanjšalo za 9,3 %, kar je v skladu z načrti podjetja s stalnimi racionalizacijami poslovanja zmanjšati število zaposlenih. V podjetju se povečuje število zaposlenih mlajših od 40 let, medtem ko se število zaposlenih starejših od 40 let predvsem zaradi upokojevanja zmanjšuje. Prav tako se povečuje delež zaposlenih s V., VI. in VII./1 stopnjo izobrazbe, zmanjšuje pa se delež zaposlenih z nižjimi stopnjami izobrazbe.

Analiza prodaje je pokazala, da so se prihodki od prodaje v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 tako na domačem kot tudi na tujem trgu povečali. Večino prodaje je podjetje sicer realiziralo na domačem trgu, saj skoraj celotno izkopano količino premoga prodajo Termoelektrarni Šoštanj, ki tako za PV predstavlja največjega in najpomembnejšega kupca premoga. Pri analizi proizvodnje sem ugotovila, da je bila dosežena proizvodnja premoga v letu 2008 za 0,7 % nižja kot v predhodnem letu. Prav tako je bila v letu 2008 dosežena proizvodnja premoga nižja od načrtovane v poslovnem načrtu.

Na podlagi izdelane analize poslovanja sem prišla do zaključka, da je podjetje Premogovnik Velenje v obeh obravnavanih letih poslovalo uspešno. Dejavnikom poslovanja, ki v letu 2008 kažejo nekoliko slabše rezultate kot v predhodnem letu, bodo morali v podjetju v prihodnje posvečati večjo pozornost. Da bi podjetje tudi v prihodnje dosegalo ugodne poslovne rezultate, mora še naprej stremeti k največji racionalizaciji poslovanja, optimizaciji stroškov pridobivanja premoga, zagotavljanju kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti, zagotavljanju zadostnih in optimalnih virov financiranja za izvajanje osnovnega procesa in vseh spremljajočih funkcij, iskanju novih kupcev premoga, povečevanju produktivnosti itd.

LITERATURA IN VIRI

1. Bešter, M. & Bregar, L. (1998). *Ekonomska statistika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Brigham, E.F. & Daves, P.R. (2004). *Intermediate Financial Management* (8th ed.). Mason: South-Western.
3. Franetič, D. (1995). Analiza financiranja v podjetju. *Analiza kot podlaga za odločitve v novem gospodarskem sistemu / Zbornik 1. strokovnega posvetovanja o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 129–139). Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
4. Hočevar, M., Igličar, S. & Zaman, M. (2001). *Osnove računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. HSE (2002, 15. julij). *HSE uspešno realizira zastavljene cilje*. Sporočilo za javnost. Najdeno 15. februarja na spletnem naslovu <http://www.hse.si/novice?year=2002&month=7>
6. Igličar, A. & Hočevar, M. (1997). *Računovodstvo za managerje*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
7. Kavčič, S., Klobučar Mirovič, N. & Vidic, D. (2007). *Poslovodno računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Koletnik, F. (1997). *Analiziranje računovodskih izkazov*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
9. Koletnik, F. & Koželj, S. (2005). *Redni in posebni računovodski izkazi*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
10. Krevs, B. (1995). Sveta ne premikajo lokomotive marveč ljudje. *Analiza kot podlaga za odločitve v novem gospodarskem sistemu / Zbornik 1. strokovnega posvetovanja o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 93–107). Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
11. Mramor, D. (1993). *Uvod v poslovne finance*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
12. Premogovnik Velenje d.d. (2008). Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje d.d. na dan 31.12.2007. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
13. Premogovnik Velenje d.d. (2009). Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje d.d. na dan 31.12.2008. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
14. Premogovnik Velenje d.d. (2008). Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje d.d. za leto 2007. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
15. Premogovnik Velenje d.d. (2009). Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje d.d. za leto 2008. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
16. Premogovnik Velenje d.d. (2008). Letno poročilo 2007 podjetja Premogovnik Velenje d.d. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
17. Premogovnik Velenje d.d. (2009). Letno poročilo 2008 podjetja Premogovnik Velenje d.d. Velenje: Premogovnik Velenje d.d.
18. *Premogovnik Velenje*. Najdeno 27. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.rlv.si/si/premogovnik-velenje>

19. *Premogovnik Velenje d.d. (PV)*. Najdeno 5. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.hse.si/skupina-hse/premogovnik-velenje>
20. Pučko, D. (2004). *Analiza poslovanja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
21. Pučko, D. (2005). *Analiza in načrtovanje poslovanja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Pučko, D. & Rozman, R. (1998). *Ekonomika podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Rebernik, M. (1999). *Ekonomika podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
24. Repovž, L. & Peterlin, J. (2000). *Financiranje*. Koper: Visoka šola za management.
25. Slapničar, S. (š.l. 2006/2007). *Gradivo za vaje pri finančnem računovodstvu: Analiza računovodskih izkazov*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. *Slovenski računovodski standardi 2006*. (2007). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
27. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). Indeks inflacije. Najdeno 3. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/indikatorji.asp?ID=1>
28. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). Indeks cen življenjskih potrebščin. Najdeno 3. decembra 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=144&PodrocjeID=4
29. Stolowy, H. & Lebas, M.J. (2006). *Financial Accounting and Reporting: A Global Perspective* (2nd ed.). London: Thomson Learning.
30. Škerbic, M. (1992). Analiza poslovne uspešnosti. V *Ekonomika podjetja* (str. 210–242). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
31. Škerbic, M. (1992). Oblikovanje prihodkov in poslovnega izida. V *Ekonomika podjetja* (str. 185–209). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
32. Tekavčič, M. (1995). Nekateri vidiki analize uspešnosti poslovanja. *Analiza kot podlaga za odločitve v novem gospodarskem sistemu / Zbornik 1. strokovnega posvetovanja o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 66–75). Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
33. Tekavčič, M. (2002). Merjenje in presojanje uspešnosti poslovanja. V *Management: nova znanja za uspeh* (str. 664–693). Radovljica: Didakta.
34. Turk, I. (1991). *Uvod v ekonomiko poslovnega sistema*. Ljubljana: Zveza društev računovodskih in finančnih delavcev Slovenije.
35. Turk, I. & Melavc, D. (1991). *Uvod v računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija.
36. Turk, I., Kavčič, S., Kokotec-Novak, M., Koželj, S. & Odar, M. (2004). *Finančno računovodstvo: splošni del*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
37. *Zgodovina in tradicija*. Najdeno 27. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.rlv.si/si/premogovnik-velenje/zgodovina>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

<i>PRILOGA 1: IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE ZA OBDOBJE JAN-DEC 2007 IN JAN-DEC 2008</i>	<i>1</i>
<i>PRILOGA 2: AKTIVA BILANCE STANJA PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE NA DAN 31.12.2007 IN 31.12.2008</i>	<i>3</i>
<i>PRILOGA 3: PASIVA BILANCE STANJA PODJETJA PREMOGOVIK VELENJE NA DAN 31.12.2007 IN 31.12.2008</i>	<i>4</i>

Priloga 1: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za obdobje jan-dec 2007 in jan-dec 2008

		Leto 2008	Leto 2008	Leto 2007
		tekoče cene	stalne cene	stalne cene
1.	Čisti prihodki od prodaje	127.974.285	121.073.117	116.390.265
	Prihodki od prodaje na domačem trgu	127.967.151	121.066.368	116.384.552
	Prihodki od prodaje na tujem trgu	7.134	6.749	5.713
2.	Sprememba vrednosti zalog proizvodov in ned. proizvodnje	-1.379.914	-1.305.500	-1.201.746
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	835.525	790.468	835.083
4.	Drugi poslovni prihodki	2.054.297	1.943.517	2.366.263
	Kosmati donos iz poslovanja	129.484.193	122.501.602	118.389.865
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	54.042.667	51.128.351	47.219.525
a)	Nabavna vrednost prodanih blaga in materiala ter stroški porab. mat.	19.327.552	18.285.290	17.311.926
b)	Stroški storitev	34.715.115	32.843.061	29.907.599
6.	Stroški dela	57.556.407	54.452.608	54.230.835
a)	Stroški plač	39.334.991	37.213.804	36.742.440
b)	Stroški socialnih zavarovanj in druge dajatve	11.650.767	11.022.485	10.939.273
c)	Drugi stroški dela	6.570.649	6.216.319	6.549.122
7.	Odpisi vrednosti	13.333.639	12.614.606	12.832.987
a)	Amortizacija	13.294.266	12.577.357	11.924.880
b)	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopred. Sr. in OOS	38.812	36.719	709.184
c)	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	561	531	198.923
8.	Drugi poslovni odhodki	2.465.438	2.332.486	2.205.173
	Poslovni izid iz poslovanja	2.086.042	1.973.550	1.901.345
9.	Finančni prihodki iz deležev	188.640	178.467	537.790
b)	Finančni prihodki iz deležev v pridruženih družbah	86.793	82.113	0
c)	Finančni prihodki iz deležev	101.847	96.355	537.790
10.	Finančni prihodki iz danih posojil	173.333	163.986	89.208
a)	Finančni prihodki iz posojil, danih družbam v skupini	115.221	109.008	28.112
b)	Finančni prihodki iz posojil, danih drugim	58.112	54.978	61.096

“se nadaljuje”

“nadaljevanje”

		Leto 2008	Leto 2008	Leto 2007
		tekoče cene	stalne cene	stalne cene
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	341.551	323.132	136.052
a)	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do družb v skupini	3.822	3.616	0
b)	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	337.729	319.517	136.052
12.	Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	495	468	80.193
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	1.076.520	1.018.467	562.382
a)	Finančni odhodki iz posojil, prejetih od družb v skupini	39.515	37.384	85.601
b)	Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	1.008.671	954.277	471.796
c)	Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	28.334	26.806	4.985
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	26.599	25.165	18.233
a)	Finančni odhodki iz obveznosti do dobaviteljev in meničnih obveznosti	4.459	4.291	0
b)	Finančni odhodki iz drugih poslovnih obveznosti	22.140	20.946	18.233
	Poslovni izid iz rednega delovanja	1.685.952	1.595.035	2.003.587
15.	Drugi prihodki	52.711	49.869	43.141
16.	Drugi odhodki	710.643	672.321	823.557
	Celotni poslovni izid	1.028.020	972.583	1.223.171
17.	Davek iz dobička	0	0	0
18.	Odloženi davki	-624.635	-590.951	-317.304
19.	ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	403.385	381.632	905.867

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Premogovnik Velenje za januar-december 2008.

Priloga 2: Aktiva bilance stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008

		31.12.2008	31.12.2008	31.12.2007
		tekoče cene	stalne cene	stalne cene
	SREDSTVA	208.113.705	203.833.208	198.363.816
A.	DOLGOROČNA SREDSTVA	162.416.705	159.076.107	162.464.427
I.	Neopredmetena sred. in dolg. AČR	2.579.282	2.526.231	2.877.754
1.	Dolgoročne premoženjske pravice	663.427	649.782	512.185
4.	Dolgoročno odloženi stroški razvijanja	228.374	223.677	347.075
5.	Druge dolgoročne AČR	1.687.481	1.652.773	2.018.494
II.	Opredmetena osnovna sredstva	120.369.667	117.893.895	119.592.843
1.	Zemljišča in zgradbe	66.602.411	65.232.528	67.786.602
	a) zemljišča	5.817.329	5.697.678	5.549.434
	b) zgradbe	60.785.082	59.534.850	62.237.168
2.	Proizvajalne naprave in stroji	52.445.217	51.366.520	50.794.402
3.	Druge naprave in oprema	625.412	612.548	648.254
4.	OOS, ki se pridobivajo	696.627	682.299	363.585
	a) OOS v gradnji in izdelavi	438.627	429.605	363.585
	b) predujmi za pridobitev OOS	258.000	252.693	0
IV.	Dolgoročne finančne naložbe	29.645.494	29.035.743	29.707.200
1.	Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	29.645.494	29.035.743	29.707.200
	a) delnice in deleži v družbah v skupini	29.002.937	28.406.403	29.011.701
	b) delnice in deleži v pridruženih družbah	309.451	303.086	362.393
	c) druge delnice in deleži	333.106	326.255	333.106
V.	Dolgoročne poslovne terjatve	404.985	396.655	244.718
3.	Dolgoročne poslovne terjatve do drugih	404.985	396.655	244.718
VI.	Odložene terjatve za davek	9.417.277	9.223.582	10.041.912
B.	KRATKOROČNA SREDSTVA	45.671.560	44.732.184	35.888.080
II.	Zaloge	10.729.429	10.508.745	12.554.455
1.	Material	4.442.053	4.350.689	5.064.909
3.	Proizvodi in trgovsko blago	6.096.937	5.971.535	7.476.851
4.	Predujmi za zaloge	190.439	186.522	12.695
III.	Kratkoročne finančne naložbe	4.690.893	4.594.410	1.273.439
2.	Kratkoročna posojila	4.690.893	4.594.410	1.273.439
	a) kratkoročna posojila družbam v skupini	3.951.558	3.870.282	565.375
	b) kratkoročna posojila drugim	739.335	724.128	708.064
IV.	Kratkoročne poslovne terjatve	30.247.251	29.625.123	22.056.255
1.	Krat. poslovne terjatve do družb v skupini	28.901.763	28.307.310	20.662.358
2.	Krat. poslovne terjatve do kupcev	562.488	550.919	807.522
3.	Krat. poslovne terjatve do drugih	783.000	766.895	586.375
V.	Denarna sredstva	3.987	3.905	3.931
C.	KRATKOROČNE AČR	25.440	24.917	11.309
	Izvenbilančna evidenca	172.527	168.978	178.936

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2008.

Priloga 3: Pasiva bilance stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2007 in 31.12.2008

		31.12.2008	31.12.2008	31.12.2007
		tekoče cene	stalne cene	stalne cene
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	208.113.705	203.833.208	198.363.816
A.	KAPITAL	109.714.170	107.457.561	109.310.785
I.	Vpoklicani kapital	113.792.981	111.452.479	113.792.981
1.	Osnovni kapital	113.792.981	111.452.479	113.792.981
V.	Preneseni čisti poslovni izid	-4.078.811	-3.994.918	-4.482.196
B.	REZERVACIJE IN DOLG. PČR	45.634.394	44.695.783	46.687.203
1.	Rezervacije za pokojnine in podobne obveznosti	2.775.575	2.718.487	2.915.776
2.	Druge rezervacije	42.794.790	41.914.584	43.706.403
3.	Dolgoročne pasivne časovne razmejitev	64.029	62.712	65.024
C.	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	13.052.387	12.783.925	7.827.238
I.	Dolgoročne finančne obveznosti	13.052.094	12.783.638	7.827.238
2.	Dolgoročne finančne obveznosti do bank	13.052.094	12.783.638	7.827.238
II.	Dolgoročne poslovne obveznosti	293	287	0
4.	Druge dolg. posl. obv. na podlagi predujmov	293	287	0
Č.	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	38.477.970	37.686.552	33.344.578
III.	Kratkoročne finančne obveznosti	15.790.057	15.465.286	14.285.057
2.	Kratkoročne finančne obveznosti do bank	15.606.712	15.285.712	14.203.000
4.	Druge kratkoročne finančne obveznosti	183.345	179.574	82.057
IV.	Kratkoročne poslovne obveznosti	22.687.913	22.221.266	19.059.521
1.	Kratkoročne poslovne obv. do družb v skupin	3.498.493	3.426.536	5.918.058
2.	Kratkoročne poslovne obv. do dobaviteljev	11.261.526	11.029.898	7.848.024
5.	Druge kratkoročne poslovne obveznosti	7.927.894	7.764.833	5.293.439
D.	KRATKOROČNE PČR	1.234.784	1.209.387	1.194.012
	Izvenbilančna evidenca	172.527	168.978	178.936

Vir: Bilanca stanja podjetja Premogovnik Velenje na dan 31.12.2008.